

- *Vergi yükü artıyor tahsilat geriliyor*
- *Özelleştirmenin faturası çalışana*
- *Mevduata garanti büyük tasarrufçuyu korudu*
- *Şirket bölünmelerine vergi kolaylığı*

Ekonomik Rapor

Sahibi
Mustafa ÖZYÜREK

Genel Yayın Yönetmeni
Nail SANLI

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ali Ekber DOĞANOĞLU

TÜRMOB
Basın Yayın Dağıtım İşletmesi
tarafından yayınlanmaktadır

Adres
Gençlik Caddesi No:107
06570 Anıttepe - ANKARA
Tel: (0.312) 232 50 60 (10 Hat)
Fax: (0.312) 23 50 73
http: www.turmob.org.tr
e-mail:alid@turmob.org.tr

Baskı
Ümit Matbaası
(0.312) 419 38 26

Dergide yayınlanan yazıların yayın hakkı
Bilanço Dergisi'ne aittir.
Kaynak gösterilmeden bir bölümü veya
tamamı alıntı yapılamaz

Vergi ve güven

1 980'li yıllarda uygulanan vergi alma borç al politikasının iflasiyla birlikte son yaşanan gelişmelerle yeni politikanın adı olsa olsa alabildiğin kadar vergi al politikası olur.

Son getirilmek istenen ek vergilerle bir koyundan çok sayıda post çıkarmaya çalışılıyor. Ancak vergi artışları her zaman vergi gelirlerini doğru orantılı olarak artırmaz. Türkiye'de vergi gelirlerini GSMH'ya oranı 1990 yılında yüzde 11.4 iken, 2000 yılında bu oran yüzde 21'e yükseldi.

Dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içerisindeki payı 1999 yılında yüzde 55 seviyelerinde iken 2000 yılında yüzde 59'a ve 2001 yılında da yüzde 65'lere yükselmesi bekleniyor. Genel tüketim vergilerinin toplam vergi gelirlerine oranı OECD ortalamasında yüzde 20 seviyelerinde bulunuyor.

Vergi yükü arttıkça vergiden kaçış hızlanıyor. Vergi yükünü artırarak adeta kayıtdışılık teşvik ediliyor.

Krizden çıkış için aynı mükellef kitlesine yüklenen vergiler bir çözüm değil, çözümsüzlüğün kendisini oluşturuyor. Krizden çıkışı yeni vergilerde değil güven unsurunda aramak daha doğru bir yaklaşım olur. Yolsuzluk yapanların ve bu yolsuzluklara yardımcı olanların yaptıklarının hesabını vermedikleri takdirde güven unsurunu sağlamak ve halktan daha fazla fedakarlık beklemek mümkün değildir.

Bu sayımızda da ekonomik gelişmelere araştırma ve yorumlarla sayfalarımızda yer verdik. Yeni formatımızın okurlarımız tarafından beğeni ile karşılanmış olması da bizleri teşvik eden bir unsur oldu.

Gelecek sayımızda buluşmak dileğiyle...

Nail SANLI
Genel Sekreter

Şirket bölünmelerine vergi kolaylığı

Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde değişiklik yapan 4684 sayılı kanun vergi yasalarında önemli değişiklikler getirdi. Yeni düzenlemeyle bölünme müessesesi vergi sistemimize girdi. Bölünme işleminin vergisiz yapılabilmesi için; Katma Değer Vergisi Kanunu, Damga Vergisi Kanunu, Harçlar Kanunu, Gider Vergileri Kanunu ve Finansman Kanunu'nda değişiklikler yapıldı.

Bu düzenlemeyle şirketlerin ekonomik araçlara uygun olarak ortaklık yapılarının değişmesi, aynı şirket bünyesinde yürütülen birden çok hizmet veya üretim faaliyetinin ayrıştırılarak herbirinin ayrı ayrı şirket bünyesinde yürütülmesine imkan sağlandı. İştirakler, üretim ve hizmet işletmeleri ve gayrimenkullerini ayrıştırarak mevcut veya yeni kurulacak şirketlere aynı sermaye olarak koyabilecek.

Vergi kanunlarında birleşme ve devam halleri düzenlenmiş ve bazı koşullara uyan devir işlemlerinin vergisiz olarak yapılmasına olanak sağlanmış olmasına karşın bölünmeyle ilgili bir düzenleme bugüne kadar mevcut değildi. 4684 sayılı Kanun vergisiz bölünme işlemlerine imkan tanıyor ve böylece ölçek ekonomisi yaratılması amaçlanıyor.

Kurumlar Vergisi Kanununun 38'inci maddesi değiştirilerek, bölünme müessesesi vergi sistemine dahil edildi. Bu düzenlemeye paralel olarak Gelir Vergisi Kanunu'nun 38'nci maddesinde yer alan ve mükelleflerin iktisadi kıymetlerini elden çıkardıklarında enflasyon nedeniyle ortaya çıkan karlar nedeniyle aşırı bir vergi yükü ile karşılaşmalarını önlemek amacıyla, elden çıkarılan iktisadi kıymetin maliyet bedelini bu iktisadi kıymetin iktisap edildiği ve elden çıkarıldığı yıllar hariç olmak üzere, yeniden değerlendirme oranında artırmak suretiyle dikkate almalarına imkan sağlayan düzenleme değiştirilerek, elden çıkarılan iktisadi kıymetin maliyet bedelinin aylık bazda ve toptan eşya fiyat endeksi dikkate alınarak belirlenmesi yöntemi getirildi.

Kurumlar Vergisi Kanununa eklenen geçici maddelerle 1984 yılından beri uygulanmakta olan ve halen Kurumlar Vergisi Kanununun geçici 28'inci maddesinde yer alan iştirak hisseleri ile gayrimenkullerin elden çıkarılmasında kurumlar vergisi istisnası öngören düzenlemede ihtiyaç duyulmayacak bir hale geldi. Uygulama süresi 2002 yılı sonunda dolacak olan geçici 28'inci madde uygulamasının istisnası genişlemiş oldu.

Vergi yükü artıyor tahsilat geriliyor

2001 yılı konsolide bütçe gelirleri olarak 43.127 trilyon hedefle daha sonra ek bütçe ile 48.760 trilyona yükseltile bütçe gelirlerinin yılın ilk beş ayında 9.324 katrilyonluk bölümü gerçekleşti. 31.777 katrilyonluk Vergi geliri hedefi ise oldukça düşük bir rakamda seyrederek yılın ilk beş ayında 13.483 trilyon olarak gerçekleşti. Vergi gelirleri toplamındaki bu düşüş hükümeti yeni vergi arayışlarına götürdü. Şayet ek vergilerle takviye yapıldığı takdirde vergi gelirlerinden beklenen 31.777 trilyonluk hedefin şu anki gelişmelerle gerçekleşmesi mümkün gözüküyor.

Vergi gelirlerindeki düşüşü etkileyen en önemli kalem olarak mal ve hizmetlerden alınan vergiler yer alıyor. Bu kaleminde 14.646 trilyonluk olan hedef yılın ilk beş ayında 5.717 trilyon da kaldı.

Vergi oranlarındaki artış vergi gelirlerine aynı oranda yansımıyor. Bunun en somut göstergesini ise mal ve hizmetlerden alınan vergiler oluşturuyor. Yılın ilk beş ayında gerçekleşen 5.717 trilyonluk rakamın şu anki gelişim seyri içinde 14.646 trilyonluk hedefe ulaşması mümkün gözüküyor. Bir diğer vergi hedeflerin gerisinde kalan alt ka-

lemde dış ticaretten alınan vergiler oluşturuyor. Bu kaleminde hedeflenen 5.023 trilyonluk vergi hedefinin Mayıs ayı itibariyle ancak 1.765 trilyonluk bölümü gerçekleşebildi. Geçtiğimiz yıl 3 katrilyonluk bir öngörüye karşın 4 katrilyonun üzerinde bir gerçekleşme kaydedilmişti. Burada ithalatta yaşanan daralma gelir kalemini gerilettiler. Önümüzdeki günlerde de ithalattaki gerilemeden dolayı bir kaleminde gerçekleşme hedefi düşük görünüyor.

Giderler artıyor

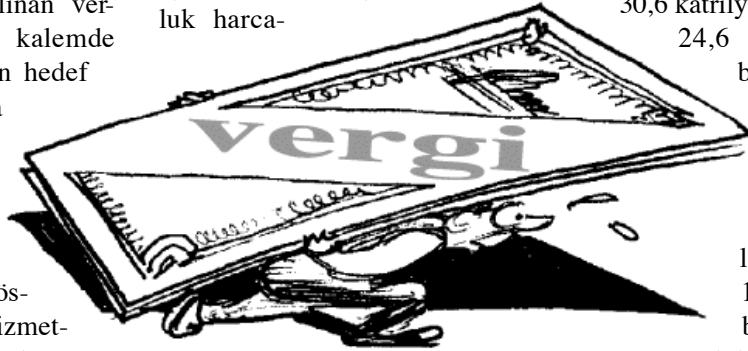
Konsolide bütçe gelirlerindeki beklenen artışın gerçekleşmemesine karşın gider artışları bütçe hedeflerini zorluyor. Yılın ilk beş ayında 24.132 trilyonluk harca-

temi ile ortaya çıkan zararların karşılanmasına ayrılmıştı.

Başlangıçta 2001 yılında 14,3 katrilyon lira iç ve 2,4 katrilyon lira da dış borçlar olmak üzere toplam 16,7 katrilyon liralık bir faiz ödemesi bulunuyordu. Ancak, Şubat krizi ile birlikte iç borçlanmadaki faiz artışı ile iç borçlanmanın maliyeti yükselirken, vadenin kısılması ile de yıl içerisinde yapılacak geri ödeme miktarı arttı. Ayrıca, kamu ve fon bankalarına verilen kamu kağıtları dolayısıyla da 2001 yılı faiz yükü katlandı. Yeni ekonomik program doğrultusunda yapılan projeksiyonlara göre iç ve dış borç faiz ödemesinin 41,3 katrilyona çıkacağı hesaplandı ve çıkarılan 30,6 katrilyonluk ek bütçenin 24,6 katrilyon liralık bölümü faize ayrıldı.

Maliye Bakanlığı verilerine göre devlet yılın ilk beş ayında 10,8 katrilyon iç borç faiz ödemesi ve 1,1 katrilyon da dış borç faiz ödemesi gerçekleştirdi.

Geçtiğimiz yılın aynı döneminde iç borç faiz ödemesi için 2 katrilyon ve dış borç faiz ödemesi için 132 trilyon olarak gerçekleşmişti. 1999 yılında ise yine aynı

ma gerçekleşti. Yıl sonu bütçe hedefi ise 48.359 katrilyon olarak öngörülmüştü. Ancak daha sonra ek bütçeyle bu rakam rezerve edildi. Ek bütçenin en büyük bölümü bankacılık sis-

dönem itibariyle 894 trilyon iç borç faiz ödemesi ve 68 trilyon dış borç faiz ödemesi yapılmıştı.

Vergiler faizlere yetmiyor

2001 konsolide bütçe aylık gerçekleştirmelerine göre gider hedeflerinin GSMH içindeki paylarında da önemli bir artış yaşandı. 2001 bütçe hedefi olarak bu oran yüzde 10.87 olarak öngörülürken GSMH rakamının netleşmesi ile yüzde yüz bir sapma yaşanması bekleniyor. Geçtiğimiz yıl 20.4 katrilyon olarak gerçekleşen faiz ödemeleri bu yılın ilk beş ayında 16.7 katrilyon seviyesine geldi. 2000 yılında faiz ödemelerinin GSMH'ya oranı yüzde 16.43 olarak gerçekleşmişti.

2001 bütçesindeki revize edilmeden önceki açık rakamı 5.2 katrilyon olarak öngörülmüşken şu anki açık 4.8 katrilyona ulaştı. Ek bütçeyle açık 29 katrilyon lira olarak revize edilmişti.

Tahsilat Geriliyor

Konsolide bütçe yıllık tahakkuk tahsilat oranları incelendiğinde burada da bir gerileme yaşandığı ortaya çıkıyor. Gelirlerin tahakkuk tahsilat oranı Mayıs ayı itiba-

riyle 71,8 olarak gerçekleşti. Bu rakam geçtiğimiz yılın aynı döneminde 74,3 olarak gerçekleşmişti.

Kurumlar vergisi tahakkuk tahsilat oranı 2000 yılında 66.8 olarak gerçekleşirken 2001 Mayıs ayı için 54,7'ye geriledi.

Beyana dayanım gelir vergisi tahakkuk tahsilat oranı 24.6, basit usulde gelir vergisinde 35.5, beyana dayalı kurumlar vergisinde 25.5, motorlu taşıtlar vergisinde 36.3, mal ve hizmetlerden alınan vergilerde 72.9 olarak gerçekleşti.

Ek vergilere tepki

Getirilmek istenen ek vergilerde büyük tepki topladı. Ayrıca yasa tasarısının hazırlanış yöntemi de tartışma yarattı.

TÜRMOB Genel Başkanı Mustafa Özyürek, getirilmek istenen vergilerin son derece yanlış ve adaletsiz olduğunu belirtti. Özyürek şu değerlendirmeyi yaptı; "1994 krizinde ve 1999 depreminde ek ve olağanüstü vergiler getirilmişti. Bu ek vergilerden özel işlem ve özel iletişim vergilerinin süresi uzatılarak kalıcı ha-

le dönüştürüldü. Getirilmek istenen Vergiler öncelikle vergi sistemini bozmakta, formaliteleri arttırmaktadır. Bir belgeden birden fazla vergi alınması sonucunu doğuracaktır. Örneğin gelir vergisi beyannamesinden bir milyon lira eğitime katkı payı, bir milyon lira özel işlem vergisi, 930 bin lira damga vergisi alınırken, şimdi de altı milyon lira alınması öngörülmektedir. Böylece bir koyundan dört post çıkarılmaya çalışılmaktadır.

Daha önce kaldırılmış bulunan yurt dışına çıkanlardan alınan fon 50 dolar olarak tekrar getirilmektedir.

Getirilen vergiler Anayasa'da yer alan 'verginin mali güce göre alınacağı' ilkesine aykırı ve adaletsizdir. Zarar eden bir şirket 12 milyon ek vergi ödemekte bir trilyon kazanç bildiren şirket de 12 milyon ödemektedir.

Kayıt içindeki mükelleflerden yeni yeni vergiler alınması kayıt dışılığı artıracaktır'

2001 Konsolide Bütçe Kümülatif Gerçekleşmeleri						
(Milyar TL)	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	2001 Bütçe Hedefi
Harcamalar	3.136.497	7.387.040	10.650.777	15.237.121	24.132.924	48.359.962
Faiz Hariç Harcama	1.809.202	3.695.022	5.841.459	8.859.209	12.195.905	31.682.562
Faiz Harcinaları	1.327.295	3.692.018	4.809.318	6.377.912	11.937.019	16.677.400
Gelirler	3.100.938	7.292.477	10.560.642	14.904.173	19.324.609	43.127.000
Vergi Gelirleri	2.498.490	4.859.819	7.064.918	9.783.904	13.483.015	31.777.000
Diğer Gelirler	602.448	2.432.658	3.495.724	5.120.269	5.841.594	11.350.000
Bütçe Dengesi	-35.559	-94.563	-90.135	-332.948	-4.808.315	-5.232.962
Faiz Dışı Denge	1.291.736	3.597.455	4.719.183	6.044.964	7.128.704	11.444.438

Bankacılık sisteminde kan kaybı devam ediyor

Türkiye Bankalar Birliği, Türk Bankacılık Sistemi Mart 2001 raporunu yayınladı. Rapora göre bankacılık sisteminde kan kaybı devam ediyor. Dolar bazında toplam aktifler bir önceki yılın sonuna göre yüzde 21 oranında küçüldü. Bankacılık sektörü incelenen bu dönem boyunca zarar etmeye devam etti.

Türk bankacılık sisteminde toplam aktifler Mart 2001 itibarıyla bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 60, 2000 yılı sonuna göre yüzde 21 oranında artarak 125.836 trilyon TL'ye ulaşmıştır. Dolar bazında, toplam aktifler bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 8 oranında, yıl sonuna göre yüzde 21 oranında küçülmüş ve 123,3 milyar dolar olmuştur.

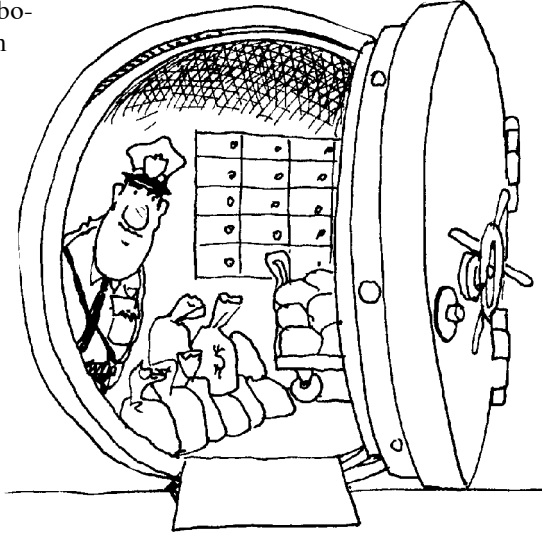
Ticaret bankaları grubunda, kamusal sermayeli bankalar yüzde 46, özel sermayeli bankalar yüzde 52, yabancı bankalar yüzde 81, kalkınma ve yatırım bankaları yüzde 55 oranında büyürken, Mart sonu iti-

bariyle Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu'nda bulunan 9 bankadaki büyüme yüzde 248 oranında olmuştur.

Sektör Payları

2000 yılının aynı dönemine göre toplam aktifler içinde ticaret bankalarının payı yüzde 95 ile aynı kalmıştır. Bu grupta yer alan kamusal ve özel sermayeli bankaların payı yaklaşık üçer puan azalarak sırasıyla yüzde 30 ve yüzde 49'a gerilemiştir. Fona devredilen bankaların payı 6 puan artarak yüzde 10'a yükselirken yabancı bankaların payı 1 puan artarak yüzde 6'ya yükselmiştir. Kalkınma ve yatırım bankalarının yüzde 5 olan payı ise değişmemiştir.

Toplam mevduatın dağılımında, kamusal ve özel sermayeli bankaların payı üçer puan azalarak sırasıyla yüzde 35 ve yüz-

Türk Bankacılık Sistemi - Mart 2001

	Trilyon TL	Yıllık yüzde değ.	Milyon Dolar	Yıllık yüzde değ.	Yıl sonuna göre Yüzde değ.	
					TL	Dolar
Ticaret bankaları	120.091	61	117.672	-7	21	-21
Kamu bankaları	38.317	46	37.545	-16	7	-29
Özel bankalar	62.054	52	60.804	-12	26	-17
Fondaki bankaları	12.029	248	11.786	101	36	-11
Yabancı bankaları	7.692	81	7.537	4	36	-10
Kal. ve Yat. bankaları	5.744	55	5.629	-11	24	-18
Toplam	125.836	60	123.301	-8	21	-21

de 46'ya, gerilemiştir. Yabancı bankaların payı bir puan artarak yüzde 4'e, Fondaki bankaların payı ise dört puan artarak yüzde 15'e yükselmiştir. Öte yandan, toplam krediler içinde, kamusal ve özel sermayeli ticaret bankalarının payı iki şer puan düşerek sırasıyla yüzde 25 ve yüzde 55 olarak gerçekleşmiştir. Fondaki bankaların payı ise yüzde 3'den yüzde 6'ya yükselmiştir. Yabancı sermayeli ticaret bankalarının payı yüzde 3, kalkınma ve yatırım bankalarının payı ise yüzde 10 oranında aynı kalmıştır

Bilanço TL-YP Yapısı ve (YP Aktifler-YP Pasifler)

Mart 2001 itibariyle bir önceki yılın aynı dönemine göre TL aktifler yüzde 50, yabancı para aktifler ise yüzde 77 oranında büyümüştür. Buna karşılık TL pasifler yüzde 52, yabancı para pasifler ise yüzde 69 oranında artmıştır 2000 yılı sonuna göre bilanço içinde TL aktiflerin payı yüzde 65, TL pasiflerin payı ise yüzde 54 olarak gerçekleşmiştir.

Aktiflerin Yapısı

Toplam aktifler içinde kredilerin payı yüzde 31 ile yaklaşık aynı kalmıştır, duran aktiflerin payı ise 8 puan artarak yüzde 18'e yükselmiştir. Likit aktiflerin payı 5 puan

azalarak yüzde 31'e gerilemiştir. Repo hariç kamu menkul kıymetlerinin toplam aktifler içindeki payı 3 puan azalarak yüzde 8'e gerilemiştir. Hazine bonosunun payı yaklaşık yarım puan, devlet tahvilinin payı ise 2 puan artmıştır Duran aktiflerdeki artış, yatırım portföyü de dahil olmak üzere bağlı menkul değerlerdeki artıştan ve bu kıymetlerin değerlendirilmesine ilişkin düzenlemeden kaynaklanmıştır.

Pasiflerin Yapısı

Toplam mevduat yüzde 57 oranında büyümüş, pasifler içindeki payı ise 1 puan azalarak yüzde 67'e gerilemiştir. TL mevduat yüzde 58, yabancı para mevduat ise yüzde 55 oranında artmıştır TL mevduatın toplam pasif içindeki payı yüzde 33 oranında yaklaşık aynı kalırken, yabancı para mevduatın payı ise 1 puan azalarak yüzde 34'e gerilemiştir. Mevduat dışı kaynaklar yüzde 98 oranında büyümüş, yurtdışı bankalardan kullanılan krediler 11 milyar dolardan 13,8 milyar dolara yükselmiştir.

Bankacılık sektörü incelenen dönem itibariyle zarar etmiştir. Toplam kar (geçmiş yıl karları ve dönem karı) hariç özkaynaklar yüzde 14 oranında azalmıştır Özellikle Fona alınan bankaların sayısının

artmasıyla beraber, bu bankaların bilançolarında gizlenmiş zararların ortaya çıkması bu gelişmede etkili olmuştur. Nitekim Mart 2001 sonunda, dönem karı bir önceki yıla göre yüzde 11 oranında (dolar bazında yüzde 49 oranında) azalmıştır. Mart 2000 sonunda 512,7 trilyon TL olan (872 milyar dolar) dönem zararı Mart 2001 sonunda 4,3 katrilyon TL'ye (4,2 milyar dolar), geçmiş yıl zararlarını da içeren toplam zararlar ise 3,6 katrilyon TL'den (6 milyar dolar) 12,1 katrilyon TL'ye (11,9 milyar dolar) yükselmiştir. Toplam kar hariç, özkaynakların toplam aktiflere oranı 2 puan azalarak yüzde 2'ye, toplam kar dahil özkaynakların toplam aktiflere oranı ise 3 puan azalarak yüzde 3,6'ya gerilemiştir.

Gelir-Gider Durumu

Cari fiyatlarla, faiz gelirleri yüzde 181 oranında, faiz giderleri ise yüzde 210 oranında artmıştır Şok devalüasyon nedeniyle kambiyo zararlarındaki artışa bağlı olarak faiz dışı gelirlerin kara etkisi negatif dönmüş, faiz dışı giderler ise yüzde 175 oranında artmıştır Sonuçta, vergi öncesi kar yüzde 870 oranında, vergi sonrası kar ise yüzde 1699 oranında azalmıştır

Gelir-Gider Tablosu

	Trilyon	Milyon	Yüzde değişme	
	TL	Dolar	TL	Dolar
Faiz Gelirleri	15.651	15.336	181	62
Faiz Giderleri	12.064	11.821	210	79
Net Faiz Geliri	3.587	3.515	113	22
Takipteki Alacak Karşılığı	560	549	173	57
Takipteki Alacak Karşılığı Sonrası Net Faiz Geliri	3.027	2.966	104	18
Faiz Dışı Gelirler	-3.084	-3.022	-2116	-1253
Faiz Dışı Giderler	3.302	3.235	175	58
Vergi Öncesi Kar Zarar	-3.358	-3.291	-870	-544
Vergi Karşılığı	272	266	30	-25
Net Kar Zarar	-3.630	-3.557	-1699	-1021

Bankacılık krizinde Meksika ve Kore deneyimleri

Yaşadığımız ekonomik krizin boyutlarının bu denli büyük olmasında finans sektörünün krizi derinleştirmedeki etkisi büyük rol oynadı. Benzer sorunu yaşayan ülkelerden ikisi de Meksika ve Kore, Türkiye Bankalar Birliği tarafından hazırlanan bir raporda **“Bankacılık Krizlerinin Çözümü ve Banka Yeniden Yapılandırılmasında İzlenen Temel Politika ve Uygulamalar - Meksika ve Kore Deneyimlerinin Karşılaştırılması”** değerlendirildi.

Meksika ve Kore bankacılık krizini çözmek için önemli ilerlemeler kaydetmiş olmasına rağmen hala bu sorundan kurtulabilmiş değil. Uygulanan yöntemler ve gelinen aşama bizlere önemli ipuçları verir nitelikte.

Bankalara olan güvenin azalması ve mevduatların bankacılık sistemi dışına kaçışını önlemek için hem Meksika ve hem de Kore’de mevduata yüzde yüz güvence getirilmiş. Likidite sıkıntısını gidermek için Merkez Bankası tüm bankalara kısa vadeli kredi açmış ve daha sonra tüm bankalar bu borçlarını ödemişler.

Ancak, her iki ülkede de bankaların problemleri likidite sıkıntısı ve zaman zaman sermaye yükümlülüklerini karşılayamamaları ile sınırlı kalmamış Ekonomik krizler bankacılık sektöründeki sıkıntılarının

daha ciddi boyutlara ulaşmasına yol açmış. Dolayısıyla krizin ilk başında alınan önlemler bankaların problemlerinin çözümü için yeterli olmamış.

Her iki ülkede de Türkiye’deki benzer bir yapı sergelenerek kriz yönetimi görevi sektörü düzenleyen kuruma ve ilgili bankalara verilmiş. Sistemde kalacak ya da sistem dışına alınacak bankaların belirlenmesi konusunda ise çeşitli kriterler yer aldı. Kore’de problemlili bankaların sistem dışına çıkarılması konusunda daha hızlı karar alınmış ve bu kararlar açık kriterlere ve sıkı prosedürlere bağlı olarak verilmiştir. Meksika’da ise bu süreç daha uzun bir zaman almış.

Bu iki örneğin karşılaştırılmasında ortaya çıkan tablo; problemlili bankaların sistem dışına çıkarılmasında geçikme olması daha fazla kayıplara yol açmakta, dolayısıyla doğrudan ya da dolaylı olarak kamuoyuna ve kamu bütçesine daha fazla yük gelmesine neden olmuş.

Kore ve Meksika’da aktiflerin yeniden yapılandırılmasına yönelik uygulamalar iki farklı yaklaşıma işaret etmektedir. Meksika, bankaların mali durumlarının güçlenmesi için daha esnek davranmakta. Banka hissedarlarına bankalarını yeniden sermayelendirmeleri için gerekli zaman ve insiyatif tanınmaktadır. Bankalara müdahale edilmesi

ise son seçenek olarak görülmektedir. Bankalara, hissedarların sermaye aktarımında başarısız oldukları veya denetim otoritelerinin bankada hileli davranışlarda bulunduğunu tespit etmeleri halinde müdahale edilmektedir.

Kore’de ise mali sistem otoriteleri Meksika’ya göre daha katı bir tutum benimsenmiştir. Kore’de faaliyetini sürdüremeyecek bankalar hızlı bir şekilde belirlenmekte ve yeniden yapılandırılmaktadır Mali durumu zayıf ancak faaliyetini sürdürebilir kurumlar ise devletten güçlü bir destek almaktadır. Ancak hissedarlar zararların büyük çoğunluğunu üstlenmektedir. Takipteki krediler piyasa değeri üzerinden satın alınırken, bankanın hissedarları da bankayı hızla yeniden yapılandırmaya zorlamakta. Meydana gelebilecek sermaye eksikliği de Kore bankacılık sisteminde en büyük hissedar durumuna gelen devlet tarafından karşılanmaktadır

Her iki ülkede de devlet bir bankayı yeniden sermayelendirdiğinde, söz konusu mali destek, bankaların mevduat yükümlülüklerini karşılamak veya sermaye eksikliğini gidermek için kullanılmaktadır 1998 sonunda Kore devleti, bankacılık sisteminin yüzde 75’ine sahip olmuştur.

Mali krizlerin borçluların yükümlülüklerini yerine getirmesinde çok

ciddi olumsuz etkilerinin olması nedeniyle, Meksika ve Kore’de mali durumu zayıf ancak, potansiyel olarak ödeme gücü bulunan firmaların borçlarını ödeyebilmelerini sağlamak amacıyla özel teşvik programları oluşturulmuştur. Böylelikle, borçlu ve alacaklılar arasında ödemelerin geçici olarak ertelenmesi, faiz oranlarında indirim yapılması, kredi vadelerinin uzatılması, kısmi borç affı gibi yöntemlerle borç yeniden yapılandırma sürecini kolaylaştırmak için özel anlaşmalar yapılmıştır.

Düzenleme ve Denetlemenin Güçlendirilmesi

Bankacılık krizlerinin çözümlenmesinde en önemli adımlardan birisi, bankaların etkin ve ihtiyatlı yönetilmesini engelleyen yasal ve düzenleyici çerçevedeki zayıflık ile çarpıklıkların giderilmesidir. Bu durumda ihtiyatlı denetim ve düzenlemeyle ilişkin daha sıkı kuralların uygulanması, daha iyi muhasebe ve bilgilendirme standartlarının oluşturulması, etkin olmayan ve faaliyetini sürdüremeyecek kurumların sistemden hızlı bir biçimde çıkması için yaptırım uygulanması gerekmektedir.

Bu çerçevede Kore ve Meksika’da krize karşı ilk önlem olarak uluslararası düzenleme standartlarına uyum bakımından önemli gelişmeler kaydedilmiş, yerinde ve uzaktan denetim (on-site and off-site supervision) geliştirilmiş, etkin bir bankacılık sistemi için temel atyapı modernleştirilmiştir. Örneğin Kore’de bankacılık, menkul kıymetler

sigorta ve banka-dışı sektörlerin denetim ve gözetimi için Mali Denetim Servisi (FSS) kurulmuş. Benzer şekilde Meksika’da bankacılık ve menkul kıymet denetim ve gözetim otoriteleri Ulusal Bankacılık ve Menkul Kıymet Komisyonu (CNBV) altında birleştirilmiştir. Ayrıca, her iki ülkede de bankalar kanunu değiştirilmiş, iştiraklere verilen kredilerin sınırlandırılması için yeni düzenlemeler yapılmış, kredi sınıflandırılması ve karşılık ayrılması sisteminde gelişmeler kaydedilmiş, yabancı para riskine maruz kalma durumu azaltılmış, mevduat sigortası kapsamı daraltılmış ve muhasebe standartları geliştirilmiştir.

Her iki ülkede de ihtiyatlı denetim ve gözetim alanında önemli gelişmeler kaydedildiyse de, bazı hususlar hala uluslararası standartların gerisinde kalmıştır. Örneğin piyasa oyuncularının kredi ve piyasa riskine maruz kalma durumu ile ilgili kurallar zayıftır. Borçluların mevcut ve gelecekteki borç geri ödeme kapasitelerine dayalı, yeni kredi sınıflandırılması sistemi henüz uygulamaya konulmamıştır. Ayrıca, bankaların risk yönetim sistemleri yeni yeni uygulamaya konmaktadır. Yeni denetim ve gözetim kurumları bağımsız değildir

Üstelik Kore’de denetim ve gözetim için yöntem ve işlemlerde güncellemeye ihtiyaç vardır. Denetim ve gözetim otoritelerinin riske dayalı denetim esaslarına göre eğitime tabi tutulmaları, piyasada faaliyet gösteren kurumların ise yerinde ve uzaktan denetim altyapısının güçlendirilmesi gerektiği tesbit ediliyor.

Bir mali sistemin etkin ve sağlıklı işlemesi için kurulması gerekli yeni sistemin oluşturulması ve uygulanması uzun zaman isteyen bir süreçtir. Bu bağlamda yeni muhasebe standartlarının uygulanması, asgari sermaye şartlarının yerine getirilmesi, kredilerin sınıflandırılması ve karşılık kuralları için zorunluluklar

getirilmesi hususları kademeli şekilde gerçekleştirilmesi gereken uygulamalar olarak görülüyor.

Bankalar Birliğinin Raporunda Bankacılık krizinin yönetim ve çözümü konusunda Kore ve Meksika deneyimlerinden çıkarılacak dersler ise şöyle özetleniyor;

- Sistemik banka krizlerinin yönetimi için tek bir yönetim bulunmamaktadır.
- Merkezi kriz yönetim birimine olağanüstü yetkiler verilmesi ve yeterli personel ve bütçeye sahip olması bankacılık krizinin yönetilmesi ve çözümünde önem taşımaktadır.
- Mali sektörün yeniden yapılandırılmasında özel sektörden uzman kişilerin bilgi ve tecrübelerinden yararlanılması kriz çözüm sürecini hızlandırmaktadır.

- Kriz çözümüne yönelik stratejinin oluşturulmasının önkoşulu bankaların problemlerinin hızlı ve doğru olarak teşhis edilmesidir.
- Faaliyetlerine devam edebilecek bankaların belirlenmesi şeffaflık ilkesine bağlı kalınarak yapılmalı ve karar alma sürecinde mümkün olduğunca bağımsız uzmanların görüşleri alınmalıdır
- Hedeflenen amaçların gerçekleş-
- tirilmesine yönelik tüm politika ve programların birbiriyle bağlantılı olarak yürütülmesine yönelik genel bir stratejinin oluşturulması bankacılık krizinin çözümünde en önemli unsurdur.
- Sosyal koşulların bozulması durumunda kreditorlerin haklarının korunması hem politik hem de sosyal açıdan makul olmayabilir.
- Politikalar arasındaki uyum sağlanması ve uygun zamanlamanın yapılması politikaların kendisi kadar önem taşımaktadır.
- Ödeme güllüğü çeken bankaların sistemde bırakılması her zaman için maliyetleri daha da artırıcı bir karar olacaktır.
- Kamu fonlarının bir ya da iki defada sisteme sermaye enjekte etmek için kullanılması yavaş ve zaman yayılan bir süreçte sermaye enjekte edilmesinde çok daha etkin olacaktır.

Bankacılık Krizlerinin Çözümüne Yönelik Kurumsal Düzenlemeler

Kriz Yönetim Birimi	Kore-1998	Meksika-1995
Kriz yönetiminden sorumlu birim (KYB)	Finansal Denetim Komisyonu (FSC) içinde Özel Çalışma Grubu	Ulusal Bankacılık ve Menkul Kıymetler Komisyonu (CNBV)
Bütçe, personel ve özerklik		
Geniş bütçe Kaynakları	X	√
Tam gün görevlendirilen personelin istihdamı	√	X (Aynı zamanda denetim sorumlulukları devam etmektedir)
Banka birleşme ve satın almaları, borç ve aktif yönetimi gibi konularda uzman personelin çalıştırılması	Özel sektörden değil, sadece Merkez Bankası, Maliye Bakanlığı, araştırma enstitülerinden uzman çalıştırılmaktadır	X
Hükümetten bağımsızlık	Sınırlı	Büyük ölçüde
KYB'nin yetkileri		
Önlemlerin alınması	√	√ (fiilen)
Bankaların devam edebilirliklerine karar verilmesi	√	√ (fiilen)
Bankaların yeniden yapılandırılması	√	√ (fiilen)
Yeniden sermayelendirme yapısının belirlenmesi	√	√
Takipteki kredi alacaklarının satılmasına karar verilmesi	√	√
Takipteki kredi alacaklarının satılmasına ilişkin kriterlerin belirlenmesi	X	Sınırlı
İhtiyati düzenlemelerin değiştirilmesi ya da yeni düzenlemelerin yapılması	Sınırlı	Sınırlı

Özelleştirmenin faturası çalışana

Ülkemizde 1983 yılından sonra gündeme gelen özelleştirme programına yönelik ilk hukuki düzenleme 1984 yılında çıkarıldı. 1985 yılından bugün ekadar 219 kuruluşta kamu hisseleri, 21 yarım kalmış tesis, 5 taşınmaz ve 4 elektrik santrali özelleştirme kapsamına alındı.

1985 yılından günümüze kadar gerçekleştirilen özelleştirme uygulamalarının toplam tutarı 7.4 milyar dolar düzeyinde gerçekleşti. Bu gerçekleşen tutarın yüzde 48.8'i özelleştirme kapsamındaki kuruluşlara ilişkin ödemelerde kullanıldı, yüzde 36.7'si ise Hazine'ye aktarılırken, yüzde 10.8'i borç ödemelerinde kullanıldı.

Yüzde 50'nin üzerinde kamu payı blok satış yoluyla özelleştirilen 9 şirketin istihdama ilişkin verileri şöyledir;

Bozöyük Seramik Sanayii Ticaret A.Ş.'de özelleştirme öncesi 316 işçi çalışırken bu rakam özelleştirmeden sonra 110'a geriledi. Çinkur'da ise istihdam rakamı 519'dan 491'e geriledi. Filyos Ateş Tuğla Sanayii'nde ise özelleştirme öncesi 338 olan istihdam özelleştirme sonrası 270'e geriledi. Havaalanları Yer Hizmetleri A.Ş.'de özelleştirme öncesi ve sonrası istihdamda anlamlı bir değişim yaşanmadı. Karabük Demir Çelik Sanayiinde ise 909 olan istihdam 474'e geriledi. Konya Krom'da ise özelleştirme öncesi 196 olan istihdam, da-

ha sonra 135'e geriledi. KÜMAŞ'da ise 447 olan bu rakam özelleştirme sonrası 389'a geriledi. Aynı şekilde Petlas'da özelleştirme öncesi 979 olan işçi sayısı sürekli azalış eğilimiyle 2000 yılında 700'e geriledi. USAŞ'da önce düşen personel sayısı tekrar özelleştirme öncesi seviyesine geldi.

İşletme Hakkı devri yoluyla özelleştirilen 7 firmada ise özelleştirme öncesi 362 olan işçi sayısı, özelleştirme sonrası 309'a geriledi.

Varlık satışı yoluyla özelleştirilen 19 ÖRÜS İşletmesinin 1879 olan işçi sayısı özelleştirme sonrası büyük bir düşüşle 877'ye geriledi. Yine varlık satışı yoluyla özelleştirilen 14 Sümer Holding İşletmesinde özelleştirme öncesi 4456 olan çalışan sayısı özelleştirme sonrası yüzde 40'luk bir azalmayla 2679'a geriledi.

SEK'de ise özelleştirme öncesi 923 olan işçi sayısı özelleştirme sonrası yüzde 32 azalarak 625 oldu. Özelleştirme öncesi 185 bin litre süt işleyen SEK özelleştirme sonrası ise yüzde 19'luk gerilemeyle 150 bin litre süt işler hale geldi. Bu gerileminin en önemli sebebi ise bazı işletmelerin üretim faaliyetlerinde bulunamaması yer almaktadır.

Özelleştirmeler 24 çimento şirketine ise 6.997 olan personel sayısı özelleştirme sonrası 3.523'e geriledi. Bu işletmelerde üretilen ürünün 248.608 tonu ihraç edilirken bu rakam özelleştirme sonrası 16.027 tona geriledi.

Devlet ihaleleri şeffaflaşma yolunda

Devlet İhale Kanununda yapılacak değişiklikle tüm ihale bilgileri ve sonuçları kamuoyuna duyurulacak. Kamu ihaleleri ile ilgili sorunlar hukuki ve idari bağımsızlığa sahip bir kurul tarafından çözülecek. Tahmini bedelden indirim yapılması uygulaması yerine, rayiç ve gerçekçi bedeller üzerinden ihale yapılacak. Tekliflerde, götürü bedel, anahtar teslimi götürü bedel veya birim fiyat teklif türlerinden birisi uygulanabilecek.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Devlet Bakanlığı tarafından hazırlanan taslak Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'nin incelemesinden sonra Meclise sevk edilecek. Yeni yasayla daha rekabetçi ve etkin bir ihale sistemi oluşturulması ve uluslararası standartlarla uyum sağlanması hedefleniyor. 15 Ekim 2001'e kadar Meclise Sunulması planlanan kanunla devlet ihalelerinde, uygulama projesine dayalı anahtar teslimi ihale yapılacak. İhalelerde rekabete açık bir yöntem izlenecek.

Yeni düzenlemede neler var

Kamuda uygulama birliğini sağlamak üzere kamu kaynağı kullanan bütün kamu kurum ve kuruluşları yeni Devlet İhale Kanunu Tasarısı kapsamına alınarak, kamu ihalelerinde mal ve hizmet alımı, yapım, kiralama ve taşıma işleri için tek bir yasal düzenlemeye tabi olunması sağlanacak.

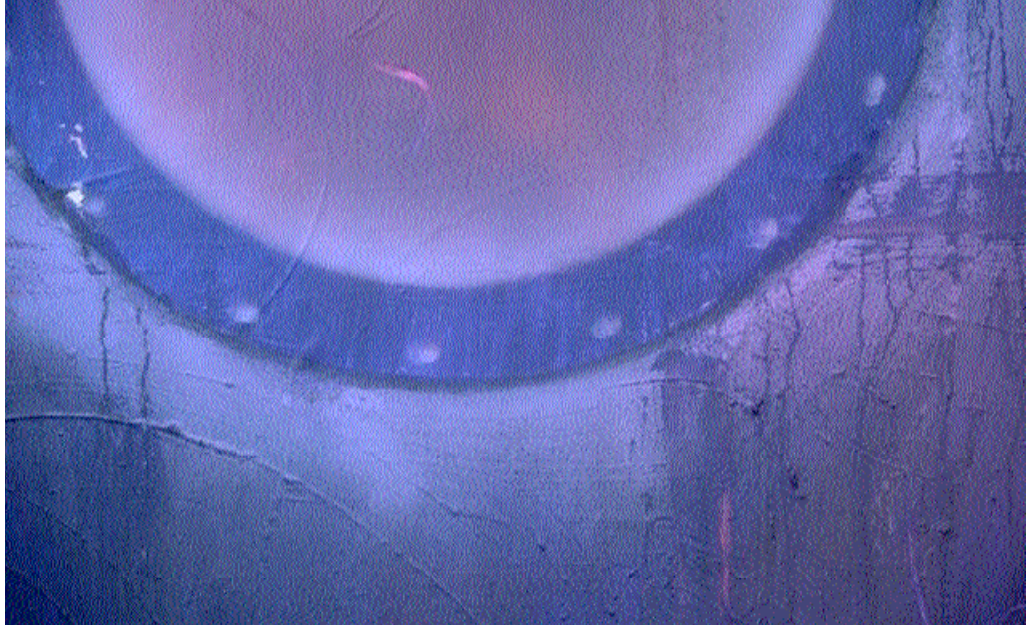
İsteklilerin yapılacak ihalelere katılabilmeleri için, işin gerektirdiği nitelik ve yeterliğe sahip olmaları dışında Türkiye'de tebligat adresi göstermeleri yeterli görülecek.

Tahmini bedelden indirim yapılması uygulaması yerine, işlerin piyasa rayiçlerine uygun fiyatlara göre istekliler tarafından tespit edilen ger-

çekçi bedeller üzerinden ihale edilmesi benimseniyor. Avrupa Birliği ve uluslararası ihale uygulamalarına paralellik sağlamak üzere, şartları taşıyan herkesin katılımına imkan tanıyan açık ihale usulü ile belli istekliler arasında ihale usulü ve pazarlık usulü şeklinde üç ihale usulünden biri uygulanabilecek.

Belli istekliler arasında ihale usulünün uygulanmasında ön seçim ilanı yapılması zorunluluğu getirilerek, bu ihale usulü belli tutarı aşan ve ileri teknoloji gerektiren işlerle sınırlı tutulacak.

Yapım işlerinde, idarelerce yeterli etüd ve fizibilite çalışmaları yapılmadan ön proje ile ihaleye çıkılması nedeniyle yatırım maliyetleri gerçekçi bir şekilde belirlenemediğin-

den, işler öngörülen bedellerin üzerinde ve daha uzun sürede tamamlanıyordu. Bu durumun önlenmesi amacıyla, yapım işlerinin uygulama projeleri yapılarak ihale edilmesi zorunluluğu getiriliyor.

Uluslararası uygulamalara paralellik sağlamak üzere, "götürü bedel", "anahtar teslimi götürü bedel" veya "birim fiyat" teklif türlerinden biri üzerinden teklif alınabilecek

Teknik değerlendirme gerektiren işlerde teknik özellik ve fiyat karşılaştırmasının birlikte yapılabilmesi için teknik ve mali tekliflerin ay-

nı anda verilmesi ve birlikte değerlendirilmesi gerekiyor.

Sorumluluk taşıyan gerçekçi teklifler hazırlayabilmeleri açısından isteklilere yeterli hazırlık süresinin tanınmasını sağlamak amacıyla, AB'nin kamu alımlarıyla ilgili direktiflerinde öngörülen ilan süreleri de dikkate alınarak, ihale usulleri ve belli limitler dahilinde ilan süreleri yeniden belirleniyor. Ayrıca daha çok isteklinin ihalelere katılabilmesi amacıyla, günümüz teknolojilerinden yararlanmak üzere elektronik haberleşme (internet) yoluyla ilana da imkan tanınacak.

Kamu kaynaklarının kullanımı konusunda kamuoyunun bilgilendirilmesi ve sadece ihale öncesi değil ihale sonrası şeffaflığın da sağlanması amacıyla, yapılan ihalelere ilişkin sonuçların ilan edilecek.

Sorumluluklarını yerine getirmeyene ceza

Kamu yapılarının fen ve sanat kurallarına uygun ve sağlam bir şekilde yapılmasını sağlamak, denetim eksikliği nedeniyle ortaya çıkabilecek hasarların ve buna rağmen herhangi bir hasar oluşması durumunda da Devletin zararını önlemek amacıyla yapım ve denetim sorumluluğuna ilişkin düzenlemeler kanun tasarısında yer alıyor. Taahhüdünü sözleşme ve şartname hükümlerine uygun olarak yerine getirebilecek isteklilerin ihaleye katılmalarını sağlamak amacıyla geçici ve kesin teminat oranları yükseltilecek.

Kamu kaynaklarının etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla, sorumluluğunu yerine getirmeyen yükleniciler ve idari görevlileri hakkında cezai yaptırımlar getiriliyor.

İhtilaflar yeni oluşturulacak bir kurul çözecek

Kamu ihalelerine ilişkin uygulamayı yönlendirecek ve şikayetleri çözüme bağlayacak hukuki veya idari bağımsız bir kurum oluşturulacak. AB mevzuatına uyum çerçevesinde hazırlanan Devlet İhale Kanun Tasarısının yürürlüğe girmesi halinde, Kanuna ilişkin uygulamaların düzenleneceği yönetmelikler ile tip şartname ve sözleşmeler hazırlanacak.

İhale yapan bütün kamu kurum ve kuruluşlarının yürürlüğe konulacak yeni ihale mevzuatı konusunda bilgilendirilmesi amacıyla ilgili personele eğitim verilmesi ve bu alandaki kalifiye personel ihtiyacının giderilmesi amacıyla eğitim çalışmaları yapılacaktır.

Tahkim yasası uygulamaya girdi

Seçimlik bir yargı yolu olarak giderek etkinliğini artıran tahkimde uygulamaya yönelik yasal düzenleme TBMM’de kabul edildi. 1999 yılında Anayasa’da yapılan değişiklikle "kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinde bunlardan doğan uyuşmazlıkların milli veya milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesi öngörülebilir. Milletlerarası tahkime ancak, yabancılik unsuru taşıyan uyuşmazlıklar için gidilebilir" şeklinde düzenleme getirilmişti.

Derviş yasalarından biri olarak adlandırılan Milletlerarası Tahkim Kanunu tasarısı bu hükme işlerlik kazandıracak zemini hazırlıyor

Kanun tasarısında, milletlerarası tahkimin amacı, kapsamı, tahkim yargılamasından bitimine kadar olan tüm aşamalarda yetkili ve görevli mahkeme, mahkemelerin tahkim yargılamasına müdahale sınırına kadar ayrıntılı bir şekilde yer alıyor. Ayrıca, tahkim sözleşmesinin şekli, hakemlerin sayısı, seçimi, reddi, usul kuralları, hakem kararlarının şekli, içeriği, düzeltilmesi, yorumlanması ve tamamlanması usulü, hakem kararına karşı başvurulacak kanun yolu gibi düzenlemeler yer alıyor.

Taraflardan birinin ‘yabancılik unsuru’ taşıması halinde tahkim milletlerarası nitelik kazanacak. Kanun tasarısında tahkim, tarafların sözleşmeden kaynaklanın

veya kaynaklanmasın aralarında mevcut bir hukuki ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların tümünün veya bazılarının tahkim yoluyla çözülmesi konusunda yaptıkları anlaşma şeklinde yer aldı. Tahkim anlaşması yazılı bir şekilde yapıldığı takdirde hukukilik kazanacak.

Düzenlemeye göre, taraflar arasında tahkim anlaşmasının olması mahkemelerin vereceği ihtiyati tedbir kararlarına aykırılık teşkil etmeyecek. Ayrıca hakem veya hakem kurulu da ihtiyati tedbir kararı alabilecek.

Tahkime gelen sorunlarda, tek hakem seçilecek ise öncelikle tarafların hakem üzerinde anlaşması beklenenecek bu olmadığı takdirde hakem asliye hukuk mahkemesi tarafından seçilecek. Üç hakem seçile-

cek ise, her bir taraf birer hakem belirleyecek bu hakemlerde kendileri bir hakem seçecek. Bu seçim yapılamadığı takdirde yine üçüncü hakemi asliye hukuk mahkemesi belirleyecek.

Hakemler haklı bir neden olmaksızın görevini yerine getirmeyen ise tarafların uğradığı zararı ödemekle yükümlü kılındı. Hakem kararına karşı asliye hukuk mahkemesinde dava açılabilir. Kanunda hakemlerin tahkime ilişkin yapacakları çalışma yöntemleri de ayrıntılı bir şekilde yer aldı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde kabul edilen kanunda Birleşmiş Milletler Uluslar arası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL) tarafından hazırlanan kanun örneği temel alındı.

Hazine takasla nefes aldı

Hazine Müsteşarlığı, iç borçlanmanın vadesini, uygun maliyetlerle uzatmak ve bankacılık sisteminin döviz riskinin azaltılmasına yardımcı olmak amacıyla, vadesi 2001 ve 2002 yıllarında dolan TL cinsinden Devlet İç Borçlanma Senetlerinin, dövize endeksli ve TL cinsinden değişken faizli yeni senetlerle değiştirilmesine yönelik olarak takas ihaleleri düzenledi.

Değişime konu olan senet sayısı 23 olup sözkonusu senetler vadelerine göre iki gruba ayrıldı. Oluşturulan iki ayrı grup için, iki ayrı ihale düzenlendi.

Sözkonusu ihalelerde oluşan sonuçlara göre, toplam 8,9 katrilyon TL nominal (açıklanan geri alım fiyatları ile 8,5 katrilyon TL net) değerli senedin, 3 yıl ve 5 yıl vadeli

dövize endeksli, 1 yıl ve 2 yıl vadeli TL cinsi tahvillerle değiştirilmesine karar verildi.

İhale sonucunda, rekabetçi olmayan tekliflerin tümü karşılandı. I. Grup ihaleden net 1,487 trilyon TL., II. Grup ihaleden net 1,537 trilyon TL olmak üzere ihalelerde toplam 3,024 trilyon TL. kabul edildi. Rekabetçi olmayan teklifler de dahil olmak üzere toplam net 8,485 trilyon TL. tutarında takas yapıldı. Böylece, net bazda toplam teklifin % 78,5'i karşılanmış bulunmaktadır.

Böylece, net bazda yaklaşık 4.8 milyar ABD doları tutarında, dövize endeksli ve 2.8 katrilyon TL. tutarında TL. cinsinden değişken faizli tahvil ihraç edilmiştir.

Yapılan takas işlemiyle, ortalama

vadeye kalan gün sayısı yaklaşık 5.3 ay olan nominal 8.9 katrilyon TL tutarındaki senet, ortalama vadesi 37.2 ay olan tahvillerle değiştirilmiş, iç borç stoğunun ortalama vadesi de bu şekilde uzatıldı.

Gerçekleştirilen takas işleminin, Hazine'nin iç borç itfalarına olumlu etkileri oldu. Geri alınan senetlerin 2001 yılındaki toplam itfayı azaltıcı etkisiyle, 2001 yılının kalan dönemindeki borçlanma ihtiyacı azalmıştır. Takası yapılan kısa vadeli senetlerin, takas yapılmasaydı itfa tarihindeki yeniden finansmanı için gereken borçlanma miktarının azalması da dikkate alındığında, 2001 yılının kalan dönemi için takas işleminin sağladığı borçlanma ihtiyacındaki azalma, itfalardaki azalmadan daha fazladır. 2001 yılının kalan döneminde iç borçlanma ihtiyacının yaklaşık 7,6 katrilyon TL azalacağı öngörülmektedir.

2001 yılı borçlanma ihtiyacındaki bu azalma, 2002 yılındaki borçlanma ihtiyacını da olumlu etkilemektedir. Öte yandan yapılan takas işleminin sonucu olarak, 2001 yılı bütçesinde nakit bazda yaklaşık 1.9 katrilyon TL tutarında bir faiz tasarrufu sağlandı.

Yapılan takas işlemi, gerek bankacılık sektörünün döviz riskinin azaltılmasına yardımcı olması, gerekse Hazine'nin iç borç stoğunun vadesinin uzatılması ve borçlanma maliyetinin düşmesi yoluyla, iç borçların çevrilmesinde önemli ölçüde rahatlık sağlayacak şekilde sonuçlandı.

Takas Öncesi ve Sonrası Hazine İtfaları

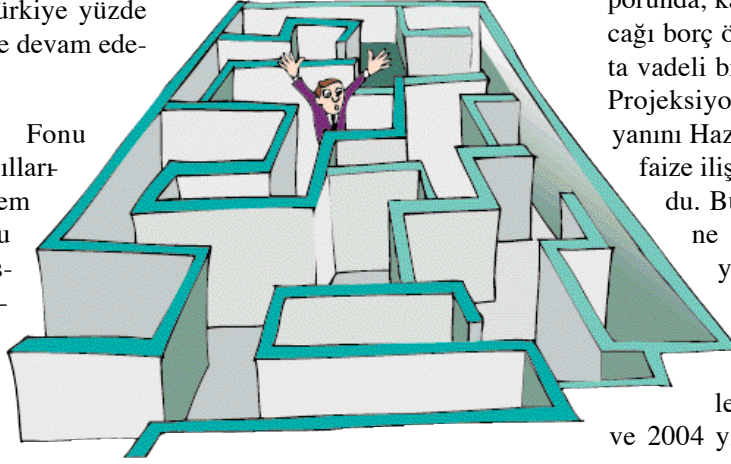
(trilyon TL.)			
AYLAR	TAKAS ÖNCESİ	TAKAS SONRASI	FARK
Haziran	9,049	8,066	-983
Temmuz	5,973	5,268	-705
Ağustos	9,073	8,400	-673
Eylül	5,640	5,134	-506
Ekim	7,788	6,213	-1,575
Kasım	4,383	3,276	-1,107
Aralık	3,985	3,819	-166
TOPLAM			-5,715

Türkiye'nin geleceği de borç ipoteği altında

IMF tarafından yapılan orta vadeli projeksiyonlara göre Hazine bonolarının bu yıl yüzde 36.4 olması beklenen reel faizinin 2001 yılında yüzde 20'ye, 2003-2004'te yüzde 18'e, 2005'te yüzde 16'ya inecek. 2010 yılında ise Türkiye yüzde 14 reel faiz ödemeye devam edecek.

Uluslararası Para Fonu (IMF) 2001-2010 yıllarını kapsayan dönem için Türkiye kamu sektörünün finansmanına ilişkin projeksiyon yaptı. Söz konusu projeksiyonlara göre Hazine 2010 yılına

kadar yüksek reel faizlerden kurtulamayacak ve her yıl millî gelirin yüzde 4'ü ile yüzde 6.5'i arasında faiz dışı fazla vermek koşuluyla şu anda millî gelirin yüzde 68'i düzeyinde bulunan borç

stokunun 2010 yılında ancak millî gelirin yüzde 60'ına indirebilecek.

IMF Heyetinin bu yıl Mayıs ayında Türkiye'de yaptığı inceleme-lerden sonra hazırladığı ülke raporunda, kamu sektörünün yapacağı borç ödemelerine ilişkin orta vadeli bir projeksiyon yapıldı. Projeksiyonun en dikkat çeken yanını Hazine'nin ödeyeceği reel faize ilişkin tahminler oluşturdu. Buna göre, bu yıl Hazine yüzde 36.4 gibi çok yüksek oranda bir reel faiz ödeyecek. Reel faiz oranı 2002 yılında yüzde 20'ye gerileyecek. Hazine 2003 ve 2004 yıllarında yüzde 18'er

Kamu Sektörünün Orta Vadeli Finansman Projeksiyonu (GSMH'ye Oranı)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Faiz Dışı Fazla	2.8	5.5	6.5	6.5	4.6	4.6	4.5	4.5	4.5	4.0	4.0
Net Faiz Ödemesi	21.9	22.6	16.2	13.5	13.8	13.0	12.2	10.1	10.1	9.7	9.8
KKBG	19.1	17.1	9.7	6.9	9.2	8.4	7.7	5.6	5.6	5.7	5.8
Özelleştirme Geliri	1.6	1.8	1.9	1.7	0.5	0.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Net Kamu	50.6	67.9	63.8	60.5	59.9	59.6	59.5	59.4	59.3	59.4	59.5
GSMH (%)	6.1	-3.0	5.0	6.0	5.5	5.0	5.0	4.5	4.5	4.5	4.5
GSMH Deflatörü (%)	51.6	49.4	28.3	16.5	10.7	9.4	8.6	5.0	5.0	5.0	5.0
Hazine Bonusu Reel Faizi (%)	-6.5	36.4	20.0	18.0	18.8	17.0	16.0	15.0	15.0	14.0	14.0

2005 yılında yüzde 17, 2006 yılında yüzde 16, 2007 ve 2008 yıllarında yüzde 15'er, 2009 ve 2010 yıllarında ise yüzde 14 oranında reel faiz ödeyecek.

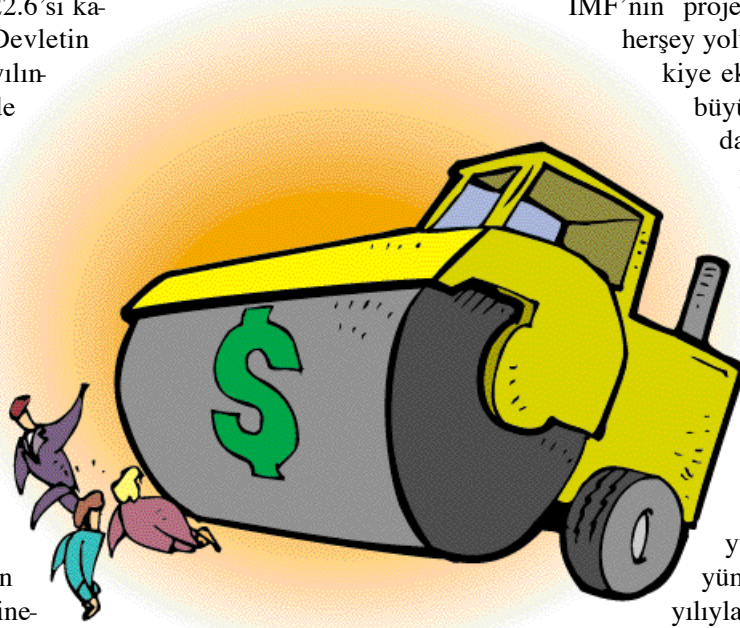
Faiz ödemeleri ağırlığını koruyacak

Bu yıl kamu vergi gelirlerinin bile karşılayamayacağı faiz yükünde de ileriki yıllarda da önemli bir düşüş olmayacak. 2001 yılında milli gelirin yüzde 22.6'sı kadar olması beklenen Devletin ödeyeceği faiz, 2002 yılında milli gelirin yüzde 16.2'sine inecek. 2003-2008 yılları arasında Devlet milli gelirin yüzde 10.1'i ile yüzde 13.8'i arasında faiz ödemeyi sürdürecektir. Faiz ödemelerinin milli gelire oranı ancak 2009 yılında milli gelirin yüzde 10'unun altına inecek. 2009 yılında milli gelirin yüzde 10'unun altına inecek. 2009 yılında bu oran yüzde 9.7, 2010 yılında ise yüzde 9.8 olacak.

Buna göre devletin bu yıl kamu bankaları ve fon bankaları nedeniyle üstlendiği borçlar nedeniyle çok yüksek miktarlarda artan borcunu, 2000 yılı seviyesine indirebilmesi 2010 yılına kadar mümkün gözüküyor. 2000 yılı sonunda yüzde 50.6 olan kamunun net borçlarının GSMH'ye oranı bu yıl yüzde 67.9'a ulaştı. Devletin net borçlarının GSMH'ye oranı 2002 yılında yüzde 63.8'e inecek. 2003 yılında yüzde 60.5'e, 2004'te ise yüzde 59.9'a düşecek. 2005-2010 yılları arasında yüzde 59.3 ile yüzde 59.6 oranları arasında seyrede-

cek. 2010 yılında yüzde 59.5 olacak.

Kamunun borç stokundaki bu yüksek seyir, net faiz ödeyicisi konumunun 2010 yılına kadar devam edeceği varsayımına rağmen yaşanacak. Buna göre bu yıl milli gelirin yüzde 5.5'i kadar olması beklenen kamu kesimi faiz dışı fazlası 2002 ve 2003 yıllarında yüzde 6.5'e çıkacak. Başka bir ifa-

deyle

devlet 2002 ve 2003 yıllarında bu yıldan daha fazla kemer sıkacak. Kamu bütçesinin faiz dışı fazlası 2004-2010 yılları arasında ise yüzde 4 ile yüzde 4.6 oranları arasında seyredecek. Başka bir ifadeyle Devlet yüksek borç stokundan kaynaklanan faiz ödemelerini finanse edebilmek için, faiz dışı harcamalarını kısmayı sürdürecektir.

IMF'nin projeksiyonları kamu kesiminin borçlanma gereksiniminin görünür bir gelecekte yüzde 5'in altına inmeyeceğini gösteriyor. Bu yıl milli gelirin yüzde

17.1'i kadar olması beklenen kamu kesimi borçlanma gereği 2002 yılında ancak yüzde 9.7'ye inebilecek. 2003 yılında yüzde 6.9 olabileceği hesaplanan bu oran, 2004 yılında yeniden yüzde 9'un üzerine çıkacak. 2005-2010 yıllarını kapsayan dönemde ise yüzde 8.4 ile yüzde 5.6 oranları arasında seyredecek.

Tek haneli enflasyon 2005'te

IMF'nin projeksiyonlarına göre herşey yolunda giderse Türkiye ekonomisi yeniden büyümeye 2002 yılından itibaren başlayacak. 2002 yılında yüzde 5, 2003 yılında yüzde 6, 2004 yılında yüzde 5.5 oranlarında büyümesi beklenen Türkiye ekonomisinin, 2005 ve 2006 yıllarında yüzde 5'erlik büyümeden sonra, 2007 yılıyla birlikte yüzde 4.5 oranında bir büyüme platformuna oturabileceği hesaplanıyor.

Bu arada milli gelir deflatörünün ise (ortalama enflasyon) tek haneli rakamlara ancak 2005 yılında inebileceği varsayılıyor. Bu yıl yüzde 49.4 olarak tahmin edilen GSMH deflatörünün (ortalama fiyat artışı) 2002 yılında yüzde 28.3, 2003 yılında 16.5, 2004 yılında yüzde 10.7 olacağı tahmin ediliyor. Deflatörün 2005 yılında yüzde 9.4'e inmesi bekleniyor. Herşey yolunda giderse 2006 yılında yüzde 8.6'ya inmesi beklenen GSMH deflatörünün, 2007 yılından başlayarak yüzde 5'lik bir platforma oturacağı tahmin ediliyor.

Tüm mevduata garanti büyük tasarrufçuyu korudu

Bankalardaki tasarruf mevduatının yüzde 24'ü 100 milyar liranın üzerinde para bulunan hesaplarda tutuluyor. Bu hesaplar ise sadece 8 bin 916 kişiye ait bulunuyor. Vadeli ve vadesiz tasarruf hesaplarının yüzde 81.4'ünde ise toplam tasarruf mevduatının sadece yüzde 1.3'ü tutuyor

Bankalardaki tasarruf mevduatının büyük bölümünün 100 milyar liranın üzerinde parası bulunan ve sadece 8 bin 916 kişiye ait olan hesaplarda bulunduğu belirlendi. Böylece mevduatın 100 milyar liraya kadar olan kısmı için uygulanan garantinin, kasım kriziyle birlikte tüm mevduata verilmesinin sadece 8 bin 916 tasarrufçuyu koruduğu ortaya çıktı.

Bankalar Birliğinin verilerine göre 2000 yılı sonunda bankalarda toplam 48 milyon 845 bin 534 vadeli ve vadesiz tasarruf mevduatı hesabı bulunuyor. Söz konusu hesapların 39 milyon 566 bin 136'sını vadesiz, 9 milyon 79 bin 398'ini ise vadeli hesaplar meydana getiriyor. Söz konusu tasarruf mevduatı hesaplarında 2000 sonu itibariyle tutulan para miktarı ise 17.9 katrilyon lira civarında seyrediyordu.

Tasarruf mevduatı hesaplarının yüzde 81.4'ünü 50 milyon liraya kadar para bulunan vadeli ve vadesiz hesaplar oluşturuyor. Bu dilimdeki Toplam 39 milyon 605 bin 263 hesapta toplam tasarruf mevduatının yüzde 1.3'ünü oluşturan 227 trilyon lira bulunuyor.

Tasarruf mevduatının büyük bölümünün yoğunlaştığı hesaplar ise 5 milyar lira ile 25 milyar lira arasında tasarruf bulunan hesaplardan oluşuyor. Ortalama 13 milyon lira bulunan 355 bin 859 hesapta toplam 4 katrilyon 662 trilyon lira kontrol ediliyor. Tüm hesapların yüzde 0.7'sini oluşturan bu hesaplarda kontrol edilen tasarruflar, toplam tasarruf mevduatının yüzde 26'sını oluşturuyor.

Bankalar Birliği'nin verilerinden yapılan hesaplama göre, ikinci büyük grubu ise 100 milyar liranın üzerindeki hesaplar meydana getiriyor. Sadece 8 bin 916 kişiye ait bulunan bu hesaplarda toplam tasarruf mevduatının yüzde 23.9'unu oluşturan 4 katrilyon 296.3 trilyon lira kontrol ediliyor. Bu gruptaki her bir hesapta ortalama 481.9 trilyon lira tutuluyor.

Bankalardaki toplam 4 milyon 158 bin 453 hesapta ise toplam 548.6 trilyon liralık tasarruf kontrol ediliyor. 50 milyon lira ile 250 milyon lira arasında para bulunan bu grupta yer alan hesaplar toplam hesap sayısının yüzde 8.5'ini oluştururken, toplam tasarruf hesabının sadece yüzde 3.1'ini bünyesinde tutuyor.

250 milyon lira ile 1 milyar lira arasında mevduat bulunan toplam 2 milyon 774 bin 13 hesapta ise 1 katrilyon 512 trilyon lira tutuluyor. Bu hesaplar toplam hesap sayısının yüzde 5.7'sini oluştururken, kontrol edilen mevduat ise toplam mevduatın yüzde 8.4'ünü meydana getiriyor.

2000 yılı sonu verilerine göre 1 milyar lira ile 5 milyar lira

arasında para bulunan toplam 1 milyon 682 bin 400 hesapta ise 3 katrilyon 339 trilyon lira toplandı. Toplam hesap sayısının yüzde 3.5'ini oluşturan bu hesaplardaki paranın toplam tasarruf mevduatı içerisindeki payı ise yüzde 18.6'yı buluyor.

Bankalar Birliği'nin verilerine göre 100 milyar liraya kadar olan mevduatlar için geçerli olan devlet güvencesinin Kasım krizi ile miktarına bakılmaksızın

tüm mevduatların garanti kapsamına alınmasının tasarruf mevduatı açısından sadece 8 bin 916 kişiyi koruduğu belirlendi.

Büyük hesaplar azaldı

Bu arada mevduatın tümünün garanti altına alınmasına rağmen 2000 yılında 100 milyar liranın üzerinde para bulunan tasarruf mevduatı hesaplarının azaldığı belirlendi. 2000 yılında bu grupta toplam 9 bin 395 hesap bulunuyordu.

Büyükliklerine Göre Tasarruf Mevduatı (2000 Sonu)

	Miktar (Milyar TL)	Hesap Adedi	Ort.Mev. (Milyon TL)	Pay (Miktar)	Pay (H.Adedi)
0-50.000.000 TL					
- Vadesiz	159.010	36.772.701	4	0.9	75.6
- Vadeli	68.197	2.832.562	24	0.4	5.8
Toplam	227.207	39.605.263	6	1.3	81.4
50.000.001-1.000.000.000 TL					
- Vadesiz	167.282	2.209.669	76	0.9	4.5
- Vadeli	381.362	1.948.784	196	2.1	4.0
Toplam	548.644	4.158.453	132	3.1	8.5
250.000.001-1.000.000.000 TL					
- Vadesiz	180.342	477.178	378	1.0	1.0
- Vadeli	1.331.710	2.296.835	580	7.4	4.7
Toplam	1.512.052	2.774.013	545	8.4	5.7
1.000.000.001-5.000.000.000 TL					
- Vadesiz	159.093	93.820	1.696	0.9	0.2
- Vadeli	3.180.064	1.588.580	2.002	17.7	3.3
Toplam	3.339.157	1.682.400	1.985	18.6	3.5
5.000.000.001-25.000.000.000 TL					
- Vadesiz	110.665	11.183	9.896	0.6	0.0
- Vadeli	4.551.732	344.676	13.206	25.4	0.7
Toplam	4.662.397	355.895	13.102	26.0	0.7
25.000.000.001-100.000.000.000 TL					
- Vadesiz	60.320	1.357	44.451	0.3	0.0
- Vadeli	3.301.764	59.273	55.704	18.4	0.1
Toplam	3.362.084	60.630	55.452	18.7	0.1
100.000.000.001 TL ve üstü					
- Vadesiz	71.193	228	312.250	0.4	0.0
- Vadeli	4.225.068	8.688	486.311	23.5	0.0
Toplam	4.296.261	8.916	481.860	33.9	0.0
TOPLAM					
- Vadesiz	907.905	39.566.136	23	5.1	81.3
- Vadeli	17.039.897	9.079.398	1.877	94.9	18.7
Toplam	17.947.802	48.645.534	369	100.0	100.0

Enflasyonda mevsimsel gerileme

Haziran ayı enflasyonu mevsimsel etkilerle gerileme eğilimini sürdürdü. Bir önceki yıl Toptan Eşya Fiyatlarında yüzde 0,3 olan enflasyon rakamı yaşanan kriz ve devalüasyonun etkisiyle bu yıl 2,9 olarak gerçekleşti.

Toptan Eşya Fiyatları Genel İndeksi'nde Haziran ayında bir önceki aya göre yüzde 2,9, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 44,5, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 61,8 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 43,3 artış gerçekleşti. 2001 Haziran ayındaki yüzde 2,9'luk artışın 1,5'i devlet sektöründeki fiyat artışlarından ve 1,4'de özel sektördeki fiyat artışlarından kaynaklandı. Toptan Eşya Fiyatlarında gerçekleşen artışın en önemli bölümü 3,4'le imalat sanayi sektöründe yaşandı. Sektörler itibariyle madencilik ve taş ocakçılığı genel indeksinde yüzde 5,2 ve imalat sanayi sektörü genel indeksinde de yüzde 4,8'lik artış gerçekleşti. Bir önceki yılın aynı ayına göre; Toptan Eşya Fiyatları Genel İndeksi 2001 Haziran ayında yüzde 61,8 artmıştır. Bu artışın sektörler itibariyle yüzde 90,8 ile

elektrik, gaz ve su sektöründe en yüksek, yüzde 40,7 ile tarım, avcılık, ormancılık ve balıkçılık sektöründe en düşük seviyede gerçekleştiği, madencilik ve taş ocakçılığı sektöründe yüzde 75,5, imalat sanayi sektöründe ise yüzde 67,0 artış hesaplandı.

Tüketici Fiyatları Genel İndeksi'nde, bir önceki aya göre yüzde 3,1, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 32,3, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 56,1 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 45,5 artış gerçekleşti. Artış ana harcama grupları" itibariyle 0,5'i gıda, içki, tütün grubundan, 0,2'si giyim ve ayakkabı grubundan, 0,8'i konut grubundan, 0,7'si ev eşyası grubundan, 0,14'i sağlık grubundan, 0,5'i ulaştırma grubundan, 0,1'i eğlence grubundan, 0,2'si de çeşitli mal ve hizmetler grubundan kaynaklandı. Tüketici Fiyatları İndeksi'nde bir önceki aya göre ana harcama grupları itibariyle en fazla artış yüzde 6,9 ile ev eşyası grubunda ve yüzde 5,1 ile ulaştırma grubunda gerçekleşti.

TEFE	HAZİRAN 2001	HAZİRAN 2000
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	2,9	0,3
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	44,5	18,5
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	61,8	56,8
(01.07.2000-30.06.2001) - (01.06.1999-30.06.2000) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	43,3	59,7

TÜFE	HAZİRAN 2001	HAZİRAN 2000
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	3,1	0,7
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	32,3	17,8
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	56,1	58,6
(01.07.2000-30.06.2001) - (01.07.1999-30.06.2000) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	45,5	65,2

Üretimde düşüş

2001 yılı birinci döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre imalat sanayi sektörü yüzde 0.6, madencilik sektörü yüzde 2.1, elektrik, gaz ve su sektörü ise yüzde 2.6 azalış gösterdi.

2000 yılı Mayıs ayında yüzde 77.1 olan üretim değeri ağırlıklı kapasite kullanım oranı 2001 yılı Mayıs ayında yüzde 70.3 seviyesinde gerçekleşti.

Devlet İstatistik Enstitüsü'nden yapılan açıklamada ayrıca, işyerlerinin üretim, yurtiçi satış, satış fiyatları ve hammadde fiyatları konusunda 2001 yılı Mayıs ayı gerçekleşme durumuna ilişkin görüşleri ve 2001 yılı Haziran ayı beklentileri ile ilgili bir değerlendirme yapıldı.

Yapılan değerlendirmede; işyerlerinin 2001 yılı Mayıs ayına ilişkin görüşlerinin ağırlıklı ortalamaları, bir önceki yılın Mayıs ayı hakkındaki görüşlerinin ağırlıklı ortalamaları ile karşılaştırıldığında, işyerlerinin bu ayda bir önceki yılın aynı ayına göre üretimlerinin azaldığı, yurtiçi satışlarının arttığı, satış ve hammadde fiyatlarındaki artışın

İktisadi Faaliyet Kolları	Bir önceki yılın aynı dönemine göre üretim artışı (%)		
	2001 yılı I. dönem		
	Devlet	Özel	Toplam
Toplam Sanayi	2.9	-2.4	-0.9
Madencilik Sektörü	-4.2	8.2	-2.1
İmalat Sanayi Sektörü	11.5	-3.4	-0.6
Elektrik, Gaz ve Su Sektörü	-10.0	23.4	-2.6

ise yükseldiği görüşünde oldukları belirlendi.

Yine aynı işyerlerinin 2001 yılı Haziran ayı beklentilerinin ağırlıklı ortalamaları, bir önceki yılın Haziran ayı beklentilerinin ağırlıklı ortalamaları ile karşılaştırıldığında, işyerlerinin yine bir önceki yılın aynı ayına göre üretimlerinin ve yurtiçi satışlarının azalacağı, satış ve hammadde fiyatlarındaki artışın ise yükseleceği beklentisi içinde oldukları görülmektedir.

Devlette artış, özel sektörde gerileme

DİE tarafından 2001 yılı birinci dö-

nemine ilişkin üretimde çalışılan saat başına ücret, üretimde ve diğer işlerde çalışılan kişi başına kazanç indeksi açıklandı. Yapılan açıklamaya göre;

Devlet sektöründe nominal olarak yüzde 40.7 ve reel olarak yüzde 3.8 artış, özel sektörde ise nominal olarak yüzde 28.0 artış ve reel olarak yüzde 5.7 azalış gösterdi.

Aynı işyerlerinin 2001 yılı I. dönem üretimde çalışan kişi başına kazanç indeksinin ise yine bir önceki yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında;

Devlet sektöründe nominal olarak yüzde 37.6 ve reel olarak yüzde 1.5 arttığı, özel sektörde ise nominal olarak yüzde 26.0 arttığı ve reel olarak yüzde 7.1 azaldığı;

Yine aynı işyerlerinin 2001 yılı I. dönem diğer işlerde çalışan kişi başına kazanç indeksinin bir önceki yılın aynı dönemine göre; Devlet sektöründe nominal olarak yüzde 43.3 ve reel olarak yüzde 5.7 arttığı, özel sektörde ise nominal olarak yüzde 31.7 arttığı ve reel olarak yüzde 2.9 azaldığı ifade edilmiştir.

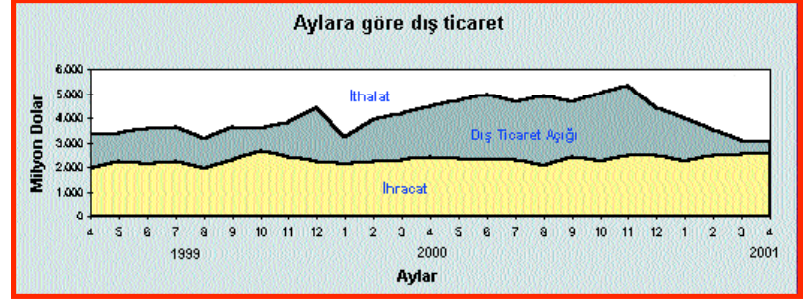
Tam kapasite ile çalışamama nedenleri	Mayıs 2001	Mayıs 2000
İç pazarda talep yetersizliği (%)	57.5	51.6
Dış pazarda talep yetersizliği (%)	10.3	11.5
Mali imkansızlığı (%)	2.8	2.4
Yerli mallarda hammadde yetersizliği (%)	2.5	3.8
İşçilerle ilgili meseleler (%)	2.3	3.4
İthal mallarda hammadde yetersizliği (%)	1.8	2.2

İthalatta gerileme devam ediyor

2001 yılı Nisan ayında geçen yılın aynı ayına göre ihracat %5.4 arttı, ithalat ise % 33.0 oranında azaldı. Aynı dönemde dış ticaret açığı % 78.7 oranında azalarak 2,053 milyon dolardan 438 milyona geriledi. 2000 yılı Nisan ayında % 54.3 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı, 2001 yılı Nisan ayında % 85.4 olarak gerçekleşti.

2001 Ocak-Nisan döneminde; 2000 yılının aynı dönemine göre ihracat %7.7 artarak 9,846 milyon dolar, ithalat %14.1 azalarak 13,584 milyon dolar olarak gerçekleşti. 2000 Ocak-Nisan döneminde 6,674 milyon dolar olan dış ticaret açığı, 2001 yılı Ocak-Nisan döneminde %44.0 oranında azalarak 3,738 milyon dolar olarak gerçekleşti. İhracatın ithalatı karşılama oranı ise 2000 yılının ilk dört aylık döneminde %57.8 iken, 2001 yılının aynı döneminde %72.5'e yükseldi.

2001 yılı Nisan ayında 2000 yılının aynı ayına göre; imalat sanayii ürünleri ihracatı %6.6, oranında artarken, tarım ve ormancılık ürünleri ihracatı %1.1, madencilik ve taşocakçılığı ürünleri ihracatı %35.1 düşüş gösterdi. Aynı dönemde; sermaye malları ithalatı %44.5, ara malları ithala-

tı %28.8, tüketim malları ithalatı ise %39.0 oranında azaldı.

2001 yılı Nisan ayında bir önceki yılın aynı ayına göre; OECD üyesi ülkelere yapılan toplam ihracat %3.3, OECD üyesi olmayan ülkelere yapılan ihracat %13.9 oranında artarken, Türkiye Serbest Bölgelerine yapılan ihracat %18.5 azaldı. Aynı dönemde Avrupa Birliği ülkelerine %5.2 oranında daha fazla, diğer OECD ülkelerine %1.0, EFTA ülkelerine ise %24.6 daha az ihracat yapıldı. Nisan ayında Ekonomik İşbirliği Teşkilatı, Türk Cumhuriyetleri ve Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'na üye ülke gruplarına yapılan toplam ihracatta da azalma görüldü. 2001 yılı Nisan ayı ihracatının %67.1'i OECD ülkelerine, %30.1'i OECD üyesi olmayan ülkelere ve %2.8'i Türkiye Serbest Bölgelerine yapıldı. AB ülkelerinin ihracatımız içerisindeki

payı 2000 Nisan ayında %51.7 iken, 2001 yılı Nisan ayında %51.6 olarak gerçekleşti. 2001 yılı Nisan ayı ihracatımız içerisinde OECD üyesi olmayan Avrupa ülkelerinin payı %7.3, Orta Doğu ülkelerinin payı %10.3, Afrika ülkelerinin payı ise %5.2 olarak gerçekleşti.

2001 yılı Nisan ayında bir önceki yılın aynı ayına göre; OECD üyesi ülkelerden yapılan toplam ithalat %37.4 azalırken; Avrupa Birliği ülkelerinden %38.1, EFTA ülkelerinden %18.5, Diğer OECD ülkelerinden %37.8 oranında daha az ithalat yapıldı. Ayrıca; Karadeniz Ekonomik İşbirliği, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı, Türk Cumhuriyetleri, İslam Konferansı Teşkilatı ve Bağımsız Devletler Topluluğu üyesi ülkelere yapılan ithalatta azalış görüldü.

	Nisan			Ocak-Nisan		
	2000	2001	Değişim %	2000	2001	Değişim %
İhracat (000 \$)	2.438.601	2.570.864	5,4	9.142.034	9.846.234	7,7
İthalat (000 \$)	4.491.494	3.008.822	-33,0	15.816.109	13.584.455	-14,1
Dış Ticaret Açığı (000 \$)	-2.052.893	-437.958	-78,7	-6.674.075	-3.738.221	-44,0
Karşılama Oranı %	54,3	85,4		57,8	72,5	

Dünya ekonomisi

ABD ekonomisi durgunluktan çıktı

Amerika Birleşik Devletleri'nde güncelleştirilen verilere göre 2001 yılı ilk üç aylık döneminde gayri safi yurtiçi hasıla reel olarak yıllık yüzde 1,3 oranında arttı. Son üç aylık dönemde gerçekleşen büyüme beklenenin üstünde gerçekleşti. Söz konusu dönemde gerçekleşen büyümenin arkasında yatan temel faktör, otomobil harcamalarıyla canlanan dayanıklı tüketim malı sektöründeki yıllık yüzde 12,2 oranındaki artış olduğu görülüyor. Söz konusu dönemde tüketici harcamalarındaki artış yıllık yüzde 2,9'a yükselirken, sabit yatırımlar yüzde 2,1 oranında artmış, ihracat ise yüzde 2,7 oranında gerilemiştir. İhracat gerilerken, ithalatta yıllık yüzde 9,1 oranında daralması büyümeye olumlu katkıda bulundu. 2001 yılının Nisan ayında sanayi üretimi aylık olarak yüzde 0,3 oranında geriledi. Amerika Birleşik Devletleri'nde Nisan ayında yüzde 4,5 olarak gerçekleşen işsizlik Mayıs ayında yüzde 4,4'e geriledi. Tüketici fiyatları incelendiğinde, Nisan ayında endeksin aylık yüzde 0,3 oranında, yıllık olarak ise yüzde 3,3 oranında arttığı görülüyor. Çekirdek enflasyondaki artış aylık yüzde 0,2 ve yıllık yüzde 2,7 oranında gerçekleşti. Üretici fiyatları Nisan ayında aylık yüzde 0,3, yıllık olarak ise yüzde 3,6 oranında arttı. FED, ekonomideki yavaşlama ve işsizlikteki artış nedeniyle faiz oranlarını indirmeye devam edi-

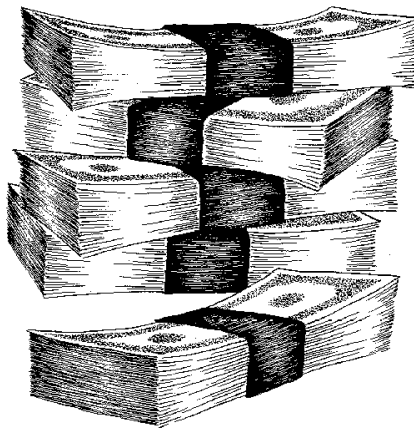
yor. Yapılan son toplantıda faiz oranları 50 baz puan düşürülerek yüzde 4'e geriledi.

Japonya'da sanayi üretimi nihai talepteki gerileme ve stoklardaki artış eğilimi nedeniyle keskin biçimde gerilemeye devam etmiş olup Nisan ayında önceki aya göre mevsimsel ayarlanmış olarak yüzde 1,7 oranında azaldı. Üretim ve ihracattaki gerileme nedeniyle firmaların kar olanakları beligin olarak azalmakta ve dolayısıyla ekonominin genel gidişatı hakkındaki beklentiler özellikle imalat sanayiinde kötüşmekte.

Almanya'da 2001 yılının ilk çeyreğinde GSYİH önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 1,6 oranında artış göstermiştir. Böylece, geçen yılın özellikle ikinci yarısından itibaren başlayan yavaşlama eğilimi devam ediyor. Ekonomik büyümedeki yavaşlama özel sektörün ve

kamu kesiminin tüketim harcamalarındaki durgunluktan ve yatırım harcamalarındaki keskin düşüşten kaynaklandı. Brüt sabit sermaye oluşumu makine ve ekipman sektöründe yüzde 5,6 artarken, inşaat sektöründe yüzde 10,6 geriledi. İstihdamda yaşanan kısmi durgunluk tüketici güvenini de olumsuz etkilemeye başladı. Bundan ötürü, yılın başında yürürlüğe giren vergi indirimine rağmen tüketici güveni artmadığı takdirde özel tüketim talebinin belirgin ölçüde artmasa beklenmiyor.

Açıklanan son istatistiklere göre İngiltere'de mevsimsellikten arındırılmış GSYİH 2001 yılının ilk çeyreğinde önceki döneme göre yüzde 0,4, 2000 yılının ilk çeyreğine göre ise yüzde 2,6 arttı. Sanayi üretimi hacmi önceki çeyreğe göre yüzde 0,7, enerji üretimi yüzde 2,3 ve imalat sanayi üretimi yüzde 0,7 geriledi. Harcamalar yönünden bakıldığında ise güçlü bir tüketim talebi gözleniyor. Ancak tüketim talebinin, ABD ekonomisinin yavaşlaması dolayısıyla ihracatın olumsuz katkısıyla birlikte, bilişim ve iletişim teknolojilerine olan küresel talebin gerilmesi ve güçlü sterlinin de etkisi sonucunda üretimin yavaş büyümesine uyum sağlaması bekleniyor. İngiltere Merkez Bankası iş aleminin ekonominin gidişatına olan güveninin azalması ve üretimde yaşanan olumsuzluklara bağlı olarak 10 Mayıs tarihinde Banka'nın repo oranını

çeyrek puan azaltarak yüzde 5,25'e düşürdü. Emek piyasasında yüksek oranlı kazanç artışı eğilimi devam etmekte olup Mart ayında üç aylık hareketli ortalama kazanç artışı yüzde 5,1 olarak gerçekleşti. Nisan ayındaki işsizlik oranı ise yüzde 3,2 düzeyinde seyretti.

Euro Alanında 2000 yılı dördüncü üç aylık dönemde gayri safi yurtiçi hasıla bir önceki üç aylık döneme göre yüzde 0,7, yıllık olarak ise yüzde 3,0 oranında büyüdü. 2000 yılı genelinde Euro Alanında büyüme yüzde 3,4 oranında gerçekleşti. Bölgede 2000 yılı dördüncü üç aylık dönemde yatırımlar bir önceki üç aylık döneme göre yüzde 0,4 oranında arttı. Özel tüketim harcamaları ise bir önceki üç aylık döneme göre yüzde 0,3 oranında yükselmiştir. İhracattaki artış ise bir önceki üç aylık döneme göre yüzde 3,4 oranında gerçekleşti. Yüksek büyüme oranlarının yanında bölgede 2001 yılının Mart ayında sanayi üretimi aylık yüzde 0,2 oranında gerilerken, yıllık olarak ise yüzde 3,0 oranında arttı. Euro Alanı mevsimsel ayarlanmış işsizlik oranı Nisan ayında yüzde 8,3'e gerilemiştir. Euro Alanında uyumlaştırılmış tüketici fiyatları endeksi (HICP) Nisan ayında yıllık yüzde 2,9 oranında gerçekleşti. Üretici fiyatları ise Nisan ayında aylık yüzde 0,3 oranında arttı.

Gelişmekte olan piyasalardaki gelişmeler

Son aylarda gelişmekte olan ülkelerdeki ekonomik durumu etkileyen önemli olayların başında Arjantin ekonomisindeki gelişmeler yer almaktadır. Bir süredir yaşanan ekonomik kriz sonrasında şu sıralar Arjantin ekonomisindeki en önemli gelişmelerin başında 30 milyar dolar tutarındaki borçlanma senetlerinin daha uzun vadeli enstrümanlarla değiştirilmesi yer almaktadır. Bu gelişme sonrasında hükümetin ekonomiye canlandır-

maya yönelik önlemler almakta daha esnek davranması piyasa beklentileri arasındadır. Öte yandan, piyasalarda borç değişimi sonrasında yaşanacak gelişmeler konusunda çeşitli görüşlerin varlığı ve bu politikanın sürdürülebilir bir ka-

maliyesi politikası olup olmadığı şu an uluslararası piyasalarda yakından takip edilen konular arasında yer alıyor. Arjantin'de açıklanan en son ekonomik veriler, durgunluğun devam ettiğine işaret ediyor.

Son dönemde Çin ekonomisinde gözelenen canlanma eğilimi hızla devam ediyor. Son açıklanan verilere göre, ilk üç aylık dönemde yüzde 8,1 oranında büyüme gözlenen Çin'de Nisan ayı sanayi üretimi yıllık yüzde 11,5 oranında artış gösterdi.

Nisan ayında Rusya'da sanayi üretim endeksi yıllık yüzde 5,2 oranında arttı. Ayrıca Rusya'nın 2001 yılı Mart ayı itibarı ile 12 aylık kümülatif dış ticaret fazlasının 60,7 milyar dolar olarak gerçekleştiği gözlenmiştir. Bu rakamın 1999 seviyesinden oldukça yüksek olduğu ve bu artışın petrol fiyatlarında gözlenen iyileşmeye bağlı olduğu dikkat

çekmektedir.

Faiz oranlarındaki gelişmeler

Mayıs ayında, Amerika'da FED'in geçen aylara benzer bir şekilde 50 baz puanlık faiz indirimine gittiği gözlenmiştir. Bunun arkasında ekonomik performansa dair belirsizliklerin önemli ölçüde artması yer almaktadır. Öte yandan, fazi indirim kararına paralel olarak Mayıs ayının ikinci yarısında 3 aylık Libor faizlerinin hızlı bir biçimde gerilediği gözlenmiştir. Bu gelişmelere bağlı olarak ay başında yüzde 4,34 olan 3 aylık ABD doları Libor faizleri ay sonunda yüzde 3,99 seviyesine geriledi. Öte yandan, Mayıs ayı genelinde 10 yıllık Amerikan devlet tahvilleri getirilerinin arttığı gözleniyor. Ay sonunda getirilerin yüzde 5,379'a ulaşması ile uzun dönem ve kısa dönem faizler arasındaki fark yüzde 1,34 oldu.

Döviz piyasalarındaki gelişmeler

Mayıs ayında euronun Amerikan doları karşısında değer kaybetmeye devam ettiği gözlenmiştir. Mayıs ayı başında 0,88 seviyesinin üstüne seyreden parite, ay boyunca kademeli olarak değer kaybetmiş ve ay sonunda 0,85-0,86 aralığına ulaşmıştır. Parite Haziran ayının ilk haftasında gerilemeye devam etmiş ve 0,84 seviyesine ulaşarak geçen Kasım'dan bu yana en düşük seviyesinde gerçekleşmiştir. Bunda, bu ayın başlarında Avrupa Merkez Bankası'nın euroya müdahale etme gereğinin olmadığı şeklindeki açıklamalarının etkili olduğu düşünülüyor.

Nisan ayı sonunda 2,1657 olan "ABD Doları/Alman Markı" paritesi, "Euro/ABD Doları" paritesindeki gelişmelere bağlı olarak Mayıs ayı sonunda 2,28 seviyesine ulaştı.

Euro'ya ne oldu?

Avrupa Birliği'nde Ekonomik ve Parasal Birliğin (EPB) oluşturulmasının üçüncü aşaması 1 Ocak 1999 tarihinde başlamıştır. Aralık 1995 tarihinde Madrid'te yapılan AB devlet ve hükümet başkanları zirvesinde kararlaştırılan üçüncü ve son aşama çerçevesinde, Avrupa Merkez Bankası kurulmuş, Temmuz 1994'te kurulmuş olan Avrupa Para Enstitüsü görevlerini, 1 Haziran 1998 tarihinden itibaren Avrupa Merkez Bankasına devretmiş, 1 Ocak 1999 tarihinde 1 ECU, 1 Euro'ya çevrilmiş, Euro ile EPB'in nihai aşamasına katılmış olan üye ülkelerin para birimleri arasındaki kurlar sabitleştirilmiş ve bu tarihten itibaren, değeri 1.17 Dolar olarak tespit edilen Euro, EPB üyesi ülkelerin para birimi olarak kabul edilmiştir.

Euronun, sınırlı şekilde tedavüle konulduğu 1 Ocak 1999 tarihinde 1.17 Dolar olarak belirlenen değeri 2000 yılı başlarında 1.04 Dolara kadar gerilemiş daha sonra giderek zayıflayarak Ekim 2000 ayında 0.823 Dolar ile bugüne kadar ki en düşük değerini gördükten sonra biraz toparlanarak daha sonraları 0.88 – 0.95 aralığında oynamaya başlamıştır. Euronun bu günlerde biraz daha zayıflamış gözükene değeri halen, Haziran 2001 ayı sonları itibarıyla 0.86 Dolar düzeyindedir. Mevcut durum genelde, olması gereken konusunda yapılan tahminler çerçevesinde, Euronun, Dolara olduğu gibi Yene ve Sterli-

ne karşı zayıf, buna mukabil Doların, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda paraları dahil diğer paralara karşı güçlü olması şeklinde ortaya konulabilir.

Euronun değeri, şüphesiz başta AB'nin Euro Bölgesi ülkeleri yöneticileri olmak üzere ekonomik politikaları yönlendirenleri, sermaye sahiplerini, sermaye piyasasından borçlularını, dış ticaretle uğraşanları, açıkçası hemen herkesi yakından ilgilendirmektedir.

Euronun bugünkü değeri orta vadede temel ekonomik veriler çerçevesinde ele alındığında, değerinin bu verilere uyum göstermeyecek ölçüde düşük olduğu kanaati edinilmekte ve bu durumun nedenleri araştırılmaktadır. Bu konu, Uluslararası Para Fonu IMF'nin geçtiğimiz Mayıs ayında yayımlanmış olan Economic Outlook Raporunda da ele alınmış ve Euronun zayıflığının arkasında yatan faktörler araştırılmış, durumun izahına çalışılmıştır. Bu çalışma çerçevesinde tespit edilmiş olan bulgular aşağıda özetlenmektedir;

Euronun Dolar karşısındaki zayıflığını daha da ilgi çekici kılan husus, bu durumun döviz kurlarını açıklayan geleneksel modelleri boşa çıkarması, hiçe saymasıdır. Bu modeller döviz kuru hareketlerini, cari işlemler hesabını oluşturan kalemlerdeki değişikliklere ve sabit getirili menkul kıymetlere yapılan portföy yatırımlarının uluslar arası

düzeyde akışına yol açan faiz hadi farklılıklarına bağlarlar Euronun güç kaybetmeye yüz tuttuğu dönem dikkate alındığında, bu dönemde A.B.D.'nin cari işlemler açığının, euro bölgesine göre rekor seviyede genişleyerek, büyüdüğü görülmektedir. Daha ilginç olan gelişme ise, Avrupa Merkez Bankası'nın 2000 yılının ikinci yarısında başvurduğu faiz yükseltme operasyonlarının genellikle, daha da güçsüzleşmiş Euroyu beraberinde getirmiş olmasıdır.

Euronun zayıflığı konusunda diğer bazı düşünürlerce ortaya konulmuş bir diğer izahat ta, bu zayıflığın, şirket birleşmeleri ve satın almaları dahil, Euro bölgesinden diğer ülkelere doğru cereyan eden tek taraflı portföy yatırımı akışını yansıttığı şeklinde olmuştur. Şurası muhakkak ki, tüm para birimleri dikkate alındığında günlük hacmi 1^{1/2} trilyon Dolara ulaşan küresel para piyasası hacmi, A.B.D. nin yıllık mal ve hizmet ihracatının birbuçuk katına ulaşmakta olup, yatırımcıların duygu ve beklentilerinde meydana gelebilecek değişikliklerin, döviz hadlerini etkileyebileceği kanaatini güçlendirmektedir.

Diğer taraftan, eğer A.B.D.'nin gelecekte daha hızlı bir büyüme göstereceği yolundaki beklentiler Euronun zayıflamasına yol açmış ise, o halde Japon Yeninin, Dolar ve Euro karşısında bu dönemde gücünü büyük ölçüde korumuş olması durumunu nasıl izah edeceğiz ?

Son iki yıllık dönemde Japon ekonomisinin çok büyük zafiyet göstermesine rağmen, Yen son zamanlara kadar Dolar karşısında gücünü korudu ve Euroya karşı da değer kazandı.

Uluslar arası Sermaye Akımlarında ve Cari İşlemler Hesaplarında Son Gelişmeler

1990'lar boyunca yaşanan küreselleşme genel sermayenin sınırlar ötesi hareketlerinde artışa yol açmıştır. Son yıllarda özellikle A.B.D., giderek artan boyutta sermaye hareketlerini kendisine çeken ülke olmuştur. Net portföy hareketlerinin altında yatan temel unsur A.B.D. menkul kıymetlerine yapılan yatırımlar veya bunların elden çıkarılması olmuştur. A.B.D. menkul kıymetlerine - A.B.D. hükümet bono ve tahvilleri, resmi kurumlar bonoları, A.B.D. şirket bonoları ve hisse senetleri - yapılan net portföy yatırımları, 1990'ların başında yılda 25 milyar Doların altında iken, 2000 yılında neredeyse 500 milyar Dolara yükselmiştir. Bu yatırımların bileşimi de zaman içerisinde değişmiş ve giderek hisse senetlerinin payı büyümüştür. Hisse senetlerine yapılan yatırım 1995 yılından buyana 12 kat artmıştır. Uluslar arası düzeyde menkul kıymet hareketlerinde meydana gelen bu hızlı genişlemeye sınır ötesi şirket birleşmeleri ve satınalmaları da eşlik etmiş ve 1997 yılında 300 milyar Dolar olan, kamuoyuna açıklanmış bu tür işlemlerin toplam değeri, 2000 yılında 1.200 milyar Dolara yükselmiştir.

A.B.D.'ne olan bu sermaye akımının kaynaklarına bakıldığında, Euro bölgesinin payının çarpıcı şekilde artma gösterdiği izlenmektedir. Aynı durum şirket satınalmaları ve birleşmeler için de sözkonusudur. Bu işlemlerde taraf olan şirketlerin yüzde 40'ı Euro bölgesin-

dendir ve bu şekilde 2000 yılında A.B.D.'ne akan net sermaye 200 milyar Dolara ulaşmıştır. Aynı yılda, bu kapsamda Euro bölgesinden dışarı akan sermaye tutarı ise yaklaşık 300 milyar Dolara ulaşmıştır. Gerek menkul kıymet yatırımları gerek şirket birleşme ve satınalmaları açısından Japonya için benzer boyutta bir gelişme pek görülmemiştir.

Cari işlemler hesabı gelişmeleri açısından bu üç bölge arasında bir birinden değişik gelişmeler gözlenmiştir. A.B.D. diğer iki bölgeye karşı

giderek yükselen cari işlem açığı verirken genelde büyük boyutlu ve giderek daha da yükselen cari açık vermiştir. Yakın geçmişte Japonya yılda yaklaşık 100 milyar Dolar tutarında cari işlemler fazlası verirken, euro bölgesinin cari işlemler hesabı 1997 yılındaki yaklaşık 100 milyar Dolar fazladan 2000 yılında denge durumuna gerilemiştir (son 12 ayda 32.6 milyar Dolar açık).

Gelişmelere ve Nedenlerine Gelince

Döviz kurlarındaki değişimleri açıklayıcı değişkenler olarak alınan A.B.D.'nin iki taraflı cari işlemler dengesi, net bono hareketleri, net

hisse senedi hareketleri, net yabancı sermaye yatırımları ile bu değişkenleri etkileyen unsurlar gözönüne alınarak yapılan ve ayrıca döviz kuru değişmelerinin açıklanması amacıyla geleneksel olarak kullanılan ekonomik faaliyet hacmi dalgalanmaları ile ülkeler arası kısa ve uzun vadeli faiz haddi farklılıklarının, kur hareketleri üzerindeki etkisinin araştırıldığı ve 1988 yılından buyana mevcut veri tabanının kullanıldığı araştırma sonuçları aşağıda özet halinde verilmektedir;

- *Hisse senedi hareketlerinin Euro-Dolar kuru üzerinde etkili olduğu konusunda kanıt bulunmuştur, bu ilişki bellidir ancak Yen-Dolar üzerinde etkili olup olmadığı belli değildir.* Euro-Dolar kuru hareketleri ile net portföy yatırımı hareketleri ve bazı ilgili değişkenler arasında önemli bir korelasyon bulunmuştur.

- *Şirket satınalmaları ile birleşmelerinin döviz kurlarının belirlenmesi üzerinde etkili olduğu konusunda saptanan kanıtlar çok kesin değildir.* İlişki vardır ancak "doğrudan yabancı yatırımlar"ın Euronun zayıflamasında önemli bir rol oynamadığı kanısına varılmıştır. Bu sonuç; sınır ötesi şirket birleşme ve satınalmalarının hisse senedi değiş-tokuşu yoluyla yapıldığı bu nedenle döviz için kısa süre içinde bir talep yaratmayacağı şeklinde ortaya konulan görüşü doğrulamaktadır.

- *Net bono hareketlerinin Euro-Dolar ve Yen-Dolar kurlarını önemli şekilde etkilemediği görülmektedir.* Benzer şekilde karşılıklı cari hesap durumları çok önemli bulunmamıştır, ancak ülke ya da bölgenin genel cari işlemler hesabı dikkate alındığında bir parça etkili olduğu görülmüştür.

- *Euro-Dolar ve Yen-Dolar kuru*

ile uzun dönemli faiz hadleri arasında önemli bir korelasyon bulunduğu, buna karşılık kısa vadeli faiz hadlerinin pek etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuçlar döviz kuru hareketlerini açıklayan geleneksel modeli desteklemektedir.

Sonuç ve Türk Lirasına Ne Oldu?

IMF'nin çalışmasında, yakın geçmişteki Euro-Dolar ve Yen-Dolar kuru gelişmelerinde geleneksel iktisat teorisi ile çelişki gösteren bir durum gözardı edilmiştir. Geleneksel öğretiyi hızlı gelişen ülkenin parasının değer yitireceği şeklinde dir. Zira ithal talebi artar, canlı iç talep iç satışların çekiciliğini artırır ve dış satım için varolan mal hacmini olumsuz etkiler. Bu durumda son yıllar zarfında olağandışı bir performans gösteren ve ayrıca yıllık 400 milyar doların üstünde dış ticaret ve cari işlemler hesabı açığı veren

(A.B.D.'nin son 12 aylık ticaret açığı 454.6 milyar cari açığı 434.9 milyar dolardır) A.B.D.'nin ulusal para biriminin yabancı paralar karşısında değer yitirmesi gerekirdi. Ancak A.B.D. dünyada hiçbir ülkenin sahip olmadığı bir senyoraaj olanağına sahiptir. Bütün borçları kendi parası cinsindedir, moratoryuma gitme riskine sahip olmama gibi bir lükse sahiptir. Banknotu dünyanın her yerinde geçer akçedir.

Ancak A.B.D.'nin, GSYİH'sının yüzde % 5'ine yaklaşan cari açığı uzun dönemde sürdürülemez bir nitelik taşımaktadır ve dolayısıyla ileride Dolara olan talep ve değeri üzerinde baskı yaratabilir. Ameri-

kan Doları için bir diğer kaygı kaynağı ise, 90'ların başından buyana ekonomisini bir türlü rayına oturtamamış olan ve durgunluğun üstesinden gelmek için geniş mali politikalar benimseyen ve bu nedenle kamu borçlarının çok yükselmiş olduğu Japonya'nın elinde bulundurduğu çok büyük hacimdeki A.B.D. hükümet kağıtlarıdır

Türkiye'ye gelince; uzun yıllardır dörtlü enflasyonun yaşandığı ülkemizde TL. nin, reel döviz kurunu sabit tutmak için, diğer ülkelerle olan enflasyon farkı kadar, o ülkelerin paralarına göre değer yitirme-

si gerekir. Ne var ki Türkiye 90'lı yılların ortalarından Şubat 2001 krizine kadar sıcak para politikası izlemiştir. Devalüasyon oranını enflasyon haddinin altında tutmuş, yüksek kamu kesimi finansman açıkları ve giderek büyüyen borç stoku ve borç servisi yükü kamu kesimini para piyasasının tek müşterisi konumuna getirmiş , neticede faiz hadlerinin daha da yükselmesine yol açmış ve özel sektör yatırımlarını olanaksız hale getirmiştir. TL. cinsi reel faizler enflasyonun altındaki devalüasyon sonucu daha da yüksek döviz cinsi faizleri olanaklı kılmış, bu durum kısa vadeli ve oynak yabancı sermaye girişlerine yol açmış, TL. talebi yaratarak, TL.nin daha da aşırı değerli duruma gelmesi sonucunu doğurmuştur.

Aralık 1999'da IMF ile girilmiş olan 17 nci Stand-by düzenlemesi

bir ön devalüasyon önlemi içermediği için, gerçekleşen enflasyonun, öngörülen haddin üzerinde gerçekleşmesi, öngörülen enflasyona göre belirlenmiş olan döviz çıpası sistemi nedeniyle, TL. nin aşırı değerli durumunu pekiştirmiştir. Bu arada çarpıcı biçimde düşen faiz hadlerinin özendirdiği iç talep, aşırı değerli TL. ile birlikte kısa vadeli sermaye hareketleri ile finanse edilen ve GSYİH'nın yüzde 5'ini bulan bir cari açığı beraberinde getirmiştir. Yüksek iç ve dış borç yükü ve süregelen ciddi kamu finansman ihtiyacı ile birlikte kısa vadeli ve oynak sermaye hareketleri ile

finanse edilen bu hacimli cari açığın sürdürülebilir olmadığı ve mutlaka bir devalüasyonla noktalanacağını gören yabancıların TL.ndan çıkıp dövize geçmeleri ve dışarı transfer etmeleri Kasım 2000 krizine yol açmıştır.

Kamu finansman açığının kamu bankaları bilançolarında gizlenmesi durumu bir kenara bırakıldığında, son iki kriz serbest kambiyo rejimi altında ve sıcak para politikasının kolaycılığına kapılarak döviz kuruna müdahaleyi içeren politikaların ne kadar tehlikeli olduğunu göstermiştir. Serbest kambiyo rejimi, bir kuru yük gemisindeki hareketli dökme yük gibi, dalgalı denizde geminin yan yatışlarında, yatan tarafa yığılarak geminin batmasına yol açacak şekilde bir işlev üstlenmektedir. Üstelik "gümrük birliği" üyesi olup ta ithalatı frenleme olanağınız yok ise, çıpa benzeri sistemlerle kuru kontrol altında tutmak dirayetli bir politika olarak gözükmemektedir. Bırakınız, çok büyük ve spekülasyon dışı piyasa belirlesin (managed floating) ve döviz kullanan onun fırsat maliyetini ödesin. Liberalizasyonun yarım porsiyonu olmamak gerekir.

Vergi İstatistikleri

HEDEFLENEN VE GERÇEKLEŞEN GENEL BÜTÇE VERGİ GELİRLERİ				
(1950-2000)				
(MİLYON TL)				
YILLAR	BÜTÇE KANUNU ÖNGÖRÜLEN	GERÇEKLEŞEN TAHSİLAT	FARK	FARK (%)
1950	1,068	1.242	174	16,3
1951	1.030	1.237	207	20,1
1952	1.219	1.581	362	29,7
1953	1.694	1.708	14	0,8
1954	2.002	1.941	(61)	-3,0
1955	2.394	2.255	(139)	-5,8
1956	2.827	2.587	(240)	-8,5
1957	3.097	3.024	(73)	-2,4
1958	3,472	3.564	92	2,6
1959	5.227	5.053	(174)	-3,3
1960	6.371	5.177	(1.194)	-18,7
1961	6.707	6.078	(629)	-9,4
1962	7.228	6.394	(834)	-11,5
1963	9.012	8.424	(588)	-6,5
1964	10.426	9.292	(1.134)	-10,9
1965	11.032	10.295	(737)	-6,7
1966	12.677	12.464	(213)	-1,7
1967	15.150	14.882	(268)	-1,8
1968	17.301	16.239	(1.062)	-6,1
1969	21.249	19.114	(2.135)	-10,0
1970	24.060	23.003	(1.057)	-4,4
1971	29.550	31.424	1.874	6,3
1972	45.065	39.013	(6.052)	-13,4
1973	48.322	51.958	3.636	7,5
1974	67.578	65.156	(2.422)	-3,6
1975	88.555	95.009	6.454	7,3
1976	121.000	127.055	6.055	5,0

BİLANÇO

1977	171.700	168.249	(3.451)	-2,0
1978	229.716	246.420	16.704	7,3
1979	327.100	405.484	78.384	24,0
1980	636.253	749.849	113.596	17,9
1981	1.347.727	1.190.204	(157.523)	-11,7
1982	1.449.099 (1)	1.304.865 (1)	(144.234)	-10,0
1983	1.980.000	1.934.492	(45.508)	-2,3
1984	2.476.223	2.372.211	(104.012)	-4,2
1985	3.584.082	3.829.117	245.035	6,8
1986	5.750.000	5.972.034	222.034	3,9
1987	8.860.000	9.051.003	191.003	2,2
1988	15.100.000	14.231.761	(868.239)	-5,7
1989	24.370.000	25.550.320	1.180.320	4,8
1989	25.870.000 (2)	25.550.320	(319.680)	-1,2
1990	43.650.000	45.399.534	1.749.534	4,0
1991	69.950.000	78.642.770	8.692.770	12,4
1991	77.950.000 (2)	78.642.770	692.770	0,9
1992	139.750.000	141.602.094	1.852.094	1,3
1993	243.600.000	264.272.936	20.672.936	8,5
1993	265.200.000 (2)	264.272.936	(927.064)	-0,3
1994	473.000.000	534.888.082 (3)	61.888.082	13,1 (3)
1994	573.000.000 (2)	587.760.248 (4)	14.760.248	2,6 (4)
1995	880.000.000	1.084.350.504	204.350.504	23,2 (3)
1995	1.090.000.000 (2)	1.084.350.504	(5.649.496)	-0,5 (4)
1996	2.073.000.000	2.244.093.830	171.093.830	8,3
1997	4.368.000.000	4.745.484.021	377.484.021	8,6
1998	8.900.000.000	9.228.596.187	328.596.187	3,7
1999	14.200.000.000	14.802.280.000	602.280.000	4,2
2000	24.000.000.000	26.514.127.000	2.514.127.000	10,5

(1) 10 Aylık (Mali Yılı 1 Ocak - 31 Aralık olarak uygulanmaya başladığından)

(2) Ek Ödenekli

(3) EDV, NAV ve EMTV Hariç

(4) EDV, NAV ve EMTV Dahil

Konsolide Bütçe Gelirleri Aylık Gerçekleşmeleri				
(Milyar TL)	Nisan	Mayıs	Gelir Toplamı (Beş Aylık)	2001 Yılı Bütçe Hedefi
Gelirler (1+44)	4,343,531	4,420,436	19,324,609	43,127,000
1. Genel Bütçe Gelirleri (2+31+38)	4,306,960	4,377,412	19,052,794	42,827,000
2. Vergi Gelirleri (3+9+14+24+30)	2,718,986	3,699,111	13,483,015	31,777,000
3. Gelirden Alınan Vergi (4..8)	1,039,954	1,937,142	5,785,839	11,785,000
4. Gelir Vergisi	884,792	1,254,071	4,413,053	8,434,000
5. Kurumlar Vergisi	78,481	665,432	1,106,161	2,936,000
6. Ek Gelir Vergisi	494	528	3,093	
7. Faiz Vergisi	75,810	16,563	261,268	415,000
8. Ek Kurumlar Vergisi	377	548	2,264	
9. Servetten Alınan Vergiler (10..13)	9,913	12,426	213,288	322,000
10. Motorlu Taşıtlar Ver.	8,392	7,145	200,360	305,000
11. Veraset ve İntikal Ver.	608	4,195	7,682	17,000
12. Ek Motorlu Taşıtlar Ver.	475	600	2,767	
13. Ek Emlak Ver.	438	486	2,479	
14. Mal ve Hizm. Alınan V. (15...23)	1,286,112	1,323,320	5,717,678	14,646,000
15. Dahilde Alınan KDV	379,070	462,955	2,211,177	6,418,000
16. Ek Vergi	53,226	54,631	260,633	691,000
17. Taşıtlar Alım Vergisi	21,494	26,884	91,429	610,000
18. Akaryakıt Tüketim Vergisi	340,884	346,732	1,468,203	4,107,000
19. Banka ve Sig. Muameleleri V.	311,212	223,618	783,277	867,000
20. Damga Vergisi	58,404	69,435	307,099	1,164,000
21. Harçlar	54,766	65,237	273,766	789,000
22. Özel İletişim Vergisi	40,829	45,326	195,871	
23. Özel İşlem Vergisi	26,227	28,502	126,223	
24. Dış Ticaretten Alınan V. (25...29)	382,944	426,176	1,765,877	5,023,000
25. Akaryakıt Dışı Mad.Al. Gümrük V.	24,964	32,402	130,832	494,000
26. Akaryakıttan Alınan Gümrük V.	203	96	1,101	1,700
27. Tek ve Maktu Vergi	10	14	62	300
28. İthalde Alınan KDV	356,152	391,036	1,626,182	4,515,000
29. Diğer Dış Ticaret Gelirleri	1,615	2,628	7,700	12,000
30. Kaldırılan Vergi Artıkları	63	47	333	1,000
31. Vergi Dışı Normal G. (32...37)	1,113,428	325,513	4,045,455	8,021,700
32. Devletçe Yön. Kurumlar Hasılatı	476,354	4,487	498,094	199,100
33. Devlet Patrimuvanı Gelirleri	380,407	146,628	2,811,570	6,327,099
34. Faizler, İkraz ve Taviz. Geri Al.	88,349	30,420	150,399	317,000
35. Cezalar	80,882	75,556	256,128	512,501
36. Çeşitli Gelirler	78,436	68,422	256,264	666,000
37. Rek.Kur,RTÜK,İMKB ve SPK'dan Sağ.Gel.	9,000	0	73,000	
38. Özel Gelirler ve Fonlar (39...43)	474,546	352,788	1,524,324	3,028,300
39. Özel Gelirler	0	0	225,000	
40. Fonlar	191,000	275,987	887,040	2,803,300
41. Eğitim Özel Gelirleri	187,870	55,361	358,344	0
42. Bedelli Askerlik Özel Geliri	0	0	37,717	
43. Diğer Özel Gelirler	95,676	21,440	241,223	0
44. Katma Bütçe Gelirleri	36,571	43,024	271,815	300,000

(Kamu Hesapları Bülteninden alınmıştır.)

EKONOMİK VERİLER

	<u>2001</u>	<u>2000</u>	<u>1999</u>	<u>Değ. (%)</u>	
Fiyat Artışları (%)					
- TEFE					
Haziran	2,9	0,3	1,8		
Ocak - Haziran	44,5	18,5	23,2		
Yıllık	61,8	56,8	50,3		
- TÜFE					
Haziran	3,1	0,7	3,3		
Ocak-Haziran	32,3	17,8	25,4		
Yıllık	56,1	58,6	64,3		
Bütçe Dengesi (Ocak-Mayıs Trilyon TL)	-4.808	-7.633	-4.013	-37,0	
- Gelirler	19.325	12.879	6.142	50,1	
- Harcamalar	24.133	20.512	10.155	17,7	
Faiz Dışı Harcamalar	12.196	8.809	5.857	38,4	
Faiz Harcamaları	11.937	11.703	4.298	2,0	
Faiz Dışı Denge	7.129	4.070	285	75,2	
İç Borç Stoku (2001 Mayıs, 2000 ve 1999 yıl sonu; Trilyon TL)	84.546	36.421	22.920	132,1	
Tahvil	71.156	34.363	19.684	107,1	
Bono	13.390	2.058	3.237	550,6	
Teşviğe Bağlanan Yatırımlar (Ocak;-Mayıs;Trilyon TL)	3.525	3.138	2.865	12,3	
Dış Ticaret (2001 Ocak-Nisan, Yıllık Milyon \$)					
- İhracat	9.846	9.142	8.433	7,7	
- İthalat	13.584	15.816	11.394	-14,1	
Denge	-3.738	-6.674	-2.961	-44,0	
	<u>2001</u>	<u>2000</u>	<u>1999</u>	<u>Değ. (%)</u>	
GSMH (Sabit Fiyat)		6,1	-6,1		
GSMH (Birinci Üç Aylık Dönem)	-4,2	4,2	-7,9		
GSMH (İkinci Üç Aylık Dönem)		4,9	-3,7		
GSMH (Üçüncü Üç Aylık Dönem)		7,2	-7,6		
GSMH (Dördüncü Üç Aylık Dönem)		7,6	-4,9		
GSMH (Trilyon TL)		125.971	78.283	60,9	
GSMH (Milyon \$)		201.187	185.288	8,6	
Kişi Başına Ulusal Gelir (\$)		2.986	2.880	3,7	
Cari İşlemler Dengesi (Ocak-Nisan; Milyon \$)	-44	-2.272	-98,1		
- Döviz Geliri	17.550	17.425	0,7		
- Döviz Gideri	17.594	20.611	-14,6		
Sermaye Hareketleri	-3.038	5.359	-		
Dış Borç Stoku (2001 Mart, 2000 ve 1999 Yılsonu; Milyon \$)	112.054	116.105	103.344	-3,5	
Kısa Vadeli	26.636	28.912	23.472	-7,9	
Orta ve Uzun Vadeli	85.418	87.193	79.872	-2,0	
Yabancı Sermaye İzinleri (Ocak-Mart; Milyon \$)	612	518	420	18,1	
	<u>2001</u>	<u>2000</u>	<u>1999</u>		
(Milyar TL)	<u>15 Haziran</u>	<u>8 Haziran</u>	<u>26 Aralık</u>	<u>16 Haziran</u>	<u>30 Aralık</u>
Emisyon	4.479.395	4.014.733	3.772.411	2.894.618	2.390.748
Para Arzı					
- M1	9.576.464	8.590.590	8.209.624	5.866.353	4.931.262
- M2	40.800.015	38.263.117	32.812.563	23.689.355	22.596.061
- M3	43.496.726	41.038.791	34.957.467	25.283.097	23.594.719
Yurtiçi Kaynaklı TL. Mevduat	38.568.003	35.660.260	30.854.282	22.156.749	21.356.500
- Vadeli Tasarruf	27.505.250	26.676.732	21.011.698	16.140.414	15.634.486
- Vadesiz Tasarruf	3.623.850	3.060.471	2.939.556	2.007.952	1.542.421
- Vadeli Ticari	3.718.301	2.995.795	3.591.241	1.682.588	2.030.305
- Vadesiz Ticari	1.943.521	1.816.609	2.054.864	1.308.690	1.385.070
- Resmi Mevduat	1.777.081	1.110.653	1.256.923	1.017.105	764.218
Kredi Stoku	31.496.666	30.850.441	27.775.055	21.546.695	16.771.434
- Tüm Banka Kredileri	31.493.611	30.847.456	27.273.331	21.065.591	16.769.283
- M.B. Kredileri	3.055	2.985	1.724	481.104	2.151
Bank. El. Tah. ve Bono	38.678.796	34.762.006	10.557.724	10.320.584	9.297.615

Mevzuat Değişiklikleri

- 01 Haziran 2001** Gümrük Vergilerinden Muafiyet ve İstisna Tanınacak Haller Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Karar (BKK - 2001/2397)
- 12 Haziran 2001** 2001 Mali Yılı Bütçe Uygulama Talimatı (Seri No:9)
- 15 Haziran 2001** Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No:296)
- 16 Haziran 2001** Dış Ticaret Standardizasyon Tebliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Tebliğ (No:200/15, No:2001/16, No:2001/17)
- 17 Haziran 2001** Petrol Ürünlerine Uygulanacak Akaryakıt Fiyat İstikrar Fon Payları Hakkında Tebliğ (PİGM/AFİF 2001-19)
- 19 Haziran 2001** Vergi Kimlik Numarası Genel Tebliği (Sıra No:2) (Mükerrer)
- 20 Haziran 2001** Gümrük Genel Tebliği (Seri No:6)
- 21 Haziran 2001** 2001 Mali Yılı Bütçe Kanunu İle Bağlı Cetvellerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (4682)
Merkezi Kayıt Kuruluşunun Kuruluş, Faaliyet, Çalışma ve Denetim Esasları Hakkında Yönetmelik (2001/2475)
Aracı Kurumların Tedrici Tasfiye Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik.
- 22 Haziran 2001** Petrol Ürünlerine Uygulanacak Akaryakıt Fiyat İstikrar Fonu Payları Hakkında Tebliğ (PİGM/AFİF 2001-20)
- 26 Haziran 2001** Üretimini Likit Petrol Gazı ile Yapan Üreticilerin Zararlarının Karşlanması Hakkında Kanun
- 26 Haziran 2001** Maden Kanununda Değişiklik Yapılmasına ve Tuz Kanununun Yürürlükten Kaldırılmasına İlişkin Kanun
- 29 Haziran 2001** Katma Değer Vergisi Genel Tebliği (Seri No:83)

Vergi Takvimi

- 09.07.2001** Haziran 2001 Dönemi Çeklere ait Değerli Kağıtlar Vergisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 10.07.2001** 16-30 Haziran Dönemine ait Akaryakıt Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 16.07.2001** Haziran 2001 Dönemi Özel İletişim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 16.07.2001** Haziran 2001 Dönemine ait Gider Vergilerinin (BSMV) Beyanı ve Ödenmesi
- 20.07.2001** Haziran 2001 Dönemine ait Kurumlar Vergisi Stopajı'nın Beyanı ve Ödemesi
- 20.07.2001** Haziran 2001 Dönemine ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Beyanı ve Ödemesi
- 20.07.2001** Haziran 2001 Dönemi Özel İşlem Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 20.07.2001** Haziran 2001 Dönemine ait Damga Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 20.07.2001** Haziran 2001 Dönemi Faiz Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 25.07.2001** Haziran 2001 Dönemine ait Katma Değer Vergisi'nin Beyanı ve Ödenmesi
- 25.07.2001** Nisan-Mayıs-Haziran 2001 Dönemine Ait Basit Usul KDV Beyanı ve Ödenmesi
- 25.07.2001** Haziran 2001 Dönemine ait Eğitim, Gençlik, Spor ve Sağlık Hizm. Vergi. Beyanı ve Ödenmesi
- 25.07.2001** 1-15 Temmuz Dönemine ait Akaryakıt Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 25.07.2001** 2000 Vergilendirme Dönemi A, B, C Bildirimlerinin Verilmesi
- 31.07.2001** Motorlu Taşıtlar Vergisi 2.Taksit Ödemesi
- 31.07.2001** GVK Madde 94/6-b'ye Göre Yapılan Stopajın 2.Taksit Ödemesi
- 31.07.2001** Kurumlar Vergisi 2.Taksit Ödemesi
- 31.07.2001** Gelir Vergisi (Gayri Menkul Sermaye İratları) 3.Taksit Ödemesi
- 31.07.2001** 414 No'lu Tahsilat Genel Tebliği kapsamında tecil edilen vergi borcu ödemesi

Haziran 2001 Kronoloji

01 Haziran IMF heyeti 8'nci gözden geçirme için çalışmalara başladı.

02 Haziran Emlak Bankası Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı Kemal Derviş'e bağlandı.

03 Haziran BM Güvenlik Konseyi'nin petrol karşılığı gıda programının bir ay ertelenmesinin protesto eden Irak petrol ihracatını durdurdu.

04 Haziran Akaryakıtta uygulanan KDV oranlarının 1 puan artırılmasıyla benzin fiyatı Şubat ayından bu yana yüzde 72 zamlandı.

05 Haziran Yüksel Yalova'nın istifasıyla boşalan Devlet Bakanlığında Yılmaz Karakoyunlu getirildi. İçişleri Bakanı Sadettin Tantan bu görevinden alınarak Gümrüklerden Sorumlu Devlet Bakanlığı görevine getirildi. Devlet Bakanı Mehmet Keçeciler'e ise Yüksek Denetleme Kurulu, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü bağlandı.

06 Haziran Sadettin Tantan Devlet Bakanlığı görevinden ve ANAP'tan istifa etti.

07 Haziran İstanbul Emniyet Müdürü Kazım Abanoz görevinden istifa etti.

08 Haziran TOBB'un 249 odanın katılımı ile gerçekleştirildiği ekonomik krizin reel sektör üzerindeki etkileri araştırması anketinin sonuçları ekonomik programa, işadamlarının destek vermediğini ortaya çıkardı.

09 Haziran Tekel ürünlerine yüzde 10 ile 22 oranında zam yapıldı.

10 Haziran Emniyet Genel Müdürü Turan Genç görevinden istifa etti. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde Türkiye aleyhinde 1990 yılından bu yana 2700 dava açıldı. Türkiye 9 trilyon 400 milyar TL. ödemesine mahkum edildi.

11 Haziran Tütün Kanun Tasarısı ile Üç Kamu Bankasının Yeniden Yapılandırılmasına, Bazı Fonların Tasfiyesine ve Şirket Bölünmeleri İle İlgili Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılmasına İmkan Tanıyan Kanun Tasarıları TBMM'ye verildi.

12 Haziran IMF'nin TBMM'ye müdahale niteliğindeki açıklamaları sivil toplum kuruluşlarının tepkisine neden oldu. 3568 Sayılı Yasada değişiklik öneren Kanun teklifi TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunda ele alınarak alt komisyona havale edildi.

13 Haziran TOBB Başkanı Fuat Miras, önce istifa ettiğini, sonra istifasını geri aldığını açıkladı. Yönetim Kurulu ise istifayı kabul ettiğini açıkladı.

14 Haziran Merkez Bankası Başkan Yardımcısı Şük

rü Binay, Türk bankalarının ekonomideki gelişmelere uyum sağlayamaması durumunda ithal bankaların gelebileceğini söyledi.

15 Haziran IMF'nin Türkiye raporunda programın başarısı ve güvenin yeniden sağlanması için faiz oranlarının hemen düşmesinin kilit önemde olduğu açıklandı.

16 Haziran Fuat Miras'ın istifasının kabulü ile boşalan TOBB Başkanlığına Yönetim Kurulu seçimiyle Rıfat Hisarcıklıoğlu seçildi.

17 Haziran Borç ertelenmesi için yapılan ihaleye 10.8 katrilyonluk teklif geldi. Hazine 9.3 katrilyonluk iç borcun vadesini uzatarak dolar üzerinden borçlandı.

18 Haziran RTÜK Yasası Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından veto edildi.

19 Haziran TÜSİAD Başkanı Tuncay Özilhan reel sektörle ilgili sorunlar çözülüp, programın temel parçası haline getirilmeden programın başarıya ulaşamayacağını söyledi.

20 Haziran Emlakbankası'nın tasfiyesine ilişkin Kanun tasarısı TBMM'de kabul edildi.

21 Haziran Dolar 1 milyon 300 binlira seviyelerine yükseldi. Merkez Bankası doların tırmanışını durdurmak için 750 milyon dolar sattı.

22 Haziran Fazilet Partisi Anayasa Mahkemesi tarafından laiklik karşıtı eylemlerin odağı olduğu gerekçe si ile kapatıldı. Nazlı Ilıcak ve Bekir Sobacı'nın milletvekillikleri düşürüldü.

23 Haziran Fazilet Partisi'nin kapatılmasının ardından bu partide yer alan iki oluşum ayrı ayrı parti kurma çalışmalarına başladı.

24 Haziran ABD vatandaşı olmak için 1 milyon 700 bin Türk başvuru yaptı.

25 Haziran Kamu Sendikaları Yasa Tasarısı TBMM Genel Kurulunda kabul edildi. Grev ve toplu sözleşme hakkı tanımayan yasa Meclis'ten geçerken bir çok ilde eylem yapan memura polis müdahale etti.

26 Haziran Hazine dört aylık ihalede yüzde 92.29 faizle 2 katrilyon 552.4 trilyon lira borçlandı.

27 Haziran Türk Telekom yönetimine yapılacak atamalar krize dönüştü. Telekom genel kurulu dördüncü kez ertelendi.

28 Haziran Krize dönüşen Telekom Genel Kurulu yapıldı.

29 Haziran MGK'da ekonomik programda yoksulluğun ve işsizliğin arttığına dikkat çekilerek, sosyal patlama uyarısında bulunuldu.

30 Haziran DİE Türkiye ekonomisinin 2001 yılı ilk üç ayında yüzde 4.2 küçüldüğünü açıkladı.